

Проект «Чохлик Невмирущий»

А хто помер то?!

Путін «вмирає» періодично для того, аби виміряти градус активності своїх конкурентів і створити видимість власного безсмертя
» стор. 6

Бойові пиріжки

Жителька села Сухинівка Галина Кравченко щотижня пече вироби з тіста для наших захисників
» стор. 10

Як зробити запіканку, щоб

поласувати зранку

Страви, які готують без зайвої мороки
» стор. 14

Україна молода

Середа, 22 листопада 2023 року

№47 (5959)

Учорашні курси НБУ:
1 \$ = 36,050 грн
1 € = 39,399 грн

Репетиція зими

Синоптики спрогнозували, як завершиться осінь та з якою температурою зустрінемо грудень

» стор. 3

Котики «розпухналися» до снігу й морозу.

Ллойд Остін
міністр оборони США

«Зараз розпочався військовий марафон на території України, а тому сьогодні ми розглядаємо її найбільш необхідні потреби. Націлюватимемося на довгострокову перспективу та довгостроковий мир для життя з таким сусідом».

■ НА ФРОНТІ

Війна на зиму повернула

Перші холоди не вплинули на інтенсивність боїв на жодній ділянці гарячого фронту

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Міністр оборони США Ллойд Остін, який днями відвідав Київ, вважає, що ЗСУ наразі мають усі необхідні засоби для успіху в холодну пору року. «Я думаю, українські сили готові до бойових дій узимку, і, звісно, вони виконали велику роботу минулого року, — сказав він на брифінгу в Києві. — Зараз розпочався військовий марафон на території України, а тому сьогодні ми розглядаємо її найбільш необхідні потреби. Націлюватимемося на довгострокову перспективу та довгостроковий мир для життя з таким сусідом».

Пан Остін зазначив, що союзники зосередяться на поставці боеприпасів для протиповітряної оборони та артилерії. Останній пакет військової допомоги на 100 мільйонів доларів включає і зимове спорядження. «Так що — так, у них є всі засоби, які будуть потрібні, щоб домогтися успіху в боях узимку, — додав він. — І я згоден з президентом Зеленським, що правильне рішення — це продовжувати тиснути, вести боротьбу з ворогом».

На сайті Пентагону також з'явилася інформація про те, що новий пакет допомоги включатиме додаткові боеприпаси до HIMARS, зенітні ракети Stinger, артилерійські снаряди, протитанкові ракети TOW, Javelin, гранатомети AT-4. Ще Україна отримає понад три мільйони патронів для стрілецької зброї, боеприпаси для знищення перешкод, зимове спорядження, запасні частини тощо.

Тим часом війна триває далі. Не маючи разючих успіхів у районі Авдіївки, окупанти знову кинулися штурмувати Бахмут. «Наразі там тривають важкі бої, — повідомив у своєму телеграм-каналі командувач Сухопутних військ України генерал-полковник Олександр Сирський. — Окупанти продовжують атакувальні дії. Противник намагається вибити українських захисників із позицій у районі Кліщіївки». Наші захисники тримають оборону і завдають великих втрат російським військам як у техніці, так і в живій силі.

За словами Сирського, для штурмів українських позицій на всіх напрямках російські окупанти продовжують використовувати підрозділи «Шторм-Z», «Шторм-V», які сформовані з ув'язнених та військових штрафників.

Наступальні дії ворога тривають і на Куп'янському, Лиманському та Запорізькому напрямках, але наші бійці стримують натиск, знищуючи техніку та живу силу ворога. За даними Олександра Сирського, з початку листопада лише в оперативно-стратегічному угрупованні військ «Хортиця» було ліквідовано понад шість з половиною тисяч російських окупантів, знищено або пошкоджено близько восьмиста одиниць військової техніки ворога. Зокрема, 79 танків, 136 одиниць броньованої техніки та 170 різних зразків ворожої артилерії.

А фахівці Інституту вивчення війни (ISW) повідомляють про подальше просування ЗСУ на лівому березі Херсонщини. За їхніми даними, українські бійці розширили зону свого контролю в західній частині Кринок. Йдеться про населений пункт за 30 кілометрів на північний схід від Херсона і два кілометри від річки Дніпро. Зараз там також тривають жорсткі бої. ■

Тетяна ПАРХОМЧУК

Міністр оборони США Ллойд Остін відвідав Київ за два дні до засідання у форматі «Рамштайн».

На загал повідомляється, що очільник американського військового відомства підкреслив постійну прихильність та готовність США надавати Україні безпекову допомогу, необхідну для захисту від російської агресії, а також обговорив довгострокове бачення майбутнього Збройних сил України.

Однак справжня причина цього візиту є набагато серйознішою, ніж зустріч у форматі «Рамштайн».

Цей серйозний візит не стільки про «Рамштайн», скільки про майбутнє, котре очікує в протистоянні України російській агресії в умовах непростого передвиборчого періоду в США. Йдеться про те, якою може бути американська підтримка України на найближчі місяці.

Як неодноразово зазначали експерти, до закінчення цього року в Пентагоні є всі можливості продовжувати допомогу, котру потребують Збройні сили України, в раніше визначених масштабах. Однак наразі в Сполучених Штатах тривають досить серйозні дискусії між законодавцями з приводу того, як має виглядати допомога Україні, Ізраїлю та іншим країнам, котрим вона необхідна.

Республіканці, які зараз представляють більшість у палаті представників американського Конгресу, роблять акцент на тому, що гроші США повинні йти насамперед на вирішення внутрішньополітичних проблем країни. І з цієї позиції вони атакують чинного президента США Джозефа Байдена, який публічно продовжує наполягати на необхідності підтримки України та Ізраїлю, підкреслюючи, що така підтримка є інвестицією в безпеку самих Сполучених Штатів Америки.

Тож найближчими тижнями, а можливо, й місяцями в Америці розгоратимуться запеклі дискусії щодо як розмірів, так і самої необхідності допомоги, котру Сполучені Штати планують і надалі надавати Україні.

■ ПРОТИДІЯ ВОРОГУ

Черкащани підсилюють ППО

Захисникам неба передали 6 пікапів, 10 зенітних прожекторів і 100 FPV-дронів

Людмила НІКІТЕНКО

Черкащина вчергове підсилює оборонців країни. Цього разу допомогу передали ППО, яка працює на теренах області. Довкола цієї справи продовжують гуртуватися громади та соціально відповідальний бізнес Шевченкового краю. Про це повідомляє голова Черкаської обласної військової адміністрації Ігор Табурець.

За його словами, ще 6 пікапів поповнили автопарк ППО, яка боронить від окупантів небо області.

«Ці авто можна оснастити всім необхідним для протидії ворогу, зокрема й захисту від «шахедів», — говорить очільник Черкащини Ігор Табурець. Він каже, що цей транс для ППО області оплатили підприємці з Уманського району.

Також, додає Ігор Табурець, область передала для мобільних вогневих груп ППО й 10 комплектів зенітних прожекторів, а ще 100 FPV-дронів, придбаних за обласною програмою підтримки територіальної оборони.

«Все це нашим захисникам і захисницям для вдалого полювання на повітряні цілі противника», — говорить пан Ігор. І додає, що минулого тижня на сесії Черкаської обласної ради ще на 9 млн грн було збільшено

■ НОВІ АКЦЕНТИ ДОПОМОГИ

Американські гірки

Ллойд Остін у Києві: шальки виборів у США реально зважують подальший хід війни

І не випадково президент США виступив на шпальтах видання The Washington Post зі спеціальною статтею, в якій захищає свою позицію щодо необхідності підтримки України та Ізраїлю.

Усі ці дискусії ведуться якраз на тлі зниження підтримки чинного американського президента Байдена саме через його зовнішньополітичний курс.

Йдеться не стільки про Україну, скільки про Близький Схід. Однак очевидно, що напередодні важкого передвиборчого року республіканці, особливо прихильники колишнього президента Сполучених Штатів Дональда Трампа, відчули слабке місце чинної адміністрації.

Отже, Ллойд Остін прибув до Києва на тлі серйозних протиріч, пов'язаних із тим, як адміністрація Байдена планує подальшу підтримку України. І саме про ці гострі проблеми він говорив з українським керівництвом, аби масштаб гостроти був зрозумілий і президенту України Володимирі Зеленському, і головнокомандувачу Збройних сил Валерію Залужному, й іншим співрозмовникам американського міністра оборони.

Сам Ллойд Остін робить усе можливе й неможливе, аби питання підтримки було вирішено якнайшвидше. Пентагон уже декілька разів звертався до американського Конгресу з вимогою вирішити питання допомоги Україні, інакше мінорити США не зможе виконати зобов'язання перед Україною чи Ізраїлем у визначених рамках.

Однак коли йдеться про політичні баталії, ніхто особливої уваги не звертає на ці заяви мінорити США. Тому необхідно шукати інші механіз-

ми, котрі можуть бути в розпорядженні американського міністра оборони в разі, якщо конгресмени не дійдуть згоди.

Окрім цього, варто усвідомити, що, навіть якщо республіканці й демократи підуть на певні компроміси, напруженість у політичному житті Америки все одно в передвиборчий період лише зростатиме.

Тому, ймовірно, адміністрації Байдена не вдасться виконувати ті зобов'язання, які озвучив американський президент щодо продовження допомоги Україні. Кожне таке рішення супроводжуватиметься серйозним політичним компромісом між республіканцями та демократами та буде результатом виснажливої політичної боротьби з відповідними поступками...

Отже, приїзд глави Пентагону в Україну — не просто візит ввічливості й чергове свідчення підтримки, а потреба серйозної розмови щодо реальності подальшої допомоги.

Ми ж розуміємо, що без розв'язання певних логістичних і політичних проблем 2024 рік може бути одним із найважчих у тривалій російсько-українській війні.

Водночас нагадаємо: 11 жовтня 2023 року міністр оборони Сполучених Штатів Ллойд Остін оголосив про новий пакет військової допомоги Україні на 200 мільйонів доларів. Про це він заявив на засіданні Контактної групи з питань оборони України (так званий формат «Рамштайн») у Брюсселі. За його словами, пакет включатиме «абсолютно нові системи ППО», а також артилерію, ракети, боеприпаси до ППО та озброєння для боротьби з російськими дронами. ■

Шість пікапів від черкащан уже на службі ППО.
Фото надане Черкаською ОВА.

обсяг фінансування програми тероборони.

«Ці кошти будуть витрачені на придбання потрібного матеріально-технічного забезпечення. Перелік заходів програми теж розширили», — наго-

лошує голова Черкаської ОВА Ігор Табурець. І підсумовує, на сесії також виклали в новій редакції програму забезпечення захисників житлом. Щоб нею могли скористатися й ті, хто зараз обороняє нашу країну. ■

Валерія МУСХАРІНА, студентка Київського університету імені Бориса Грінченка

■ НЕБЕСНА КАНЦЕЛЯРІЯ

Репетиція зими

Синоптики спрогнозували, як завершиться осінь та з якою температурою зустрінемо грудень

Тумани, дощі, опале листя, стовпчики термометрів, що з кожним днем опускаються нижче, й поступовий мокрий сніг — «звична логістика двадцятих чисел листопада», вважає синоптикиня Наталка Діденко.

Згідно з багаторічними спостереженнями метеорологів, абсолютний максимум температури в листопаді було зафіксовано на рівні +6 (вночі)...+24 (вдень), а у Чернівецькій, Закарпатській, центральних, південних областях та в Криму — місцями до +25...+29 градусів.

Бували й аномально холодні роки, коли під кінець осені вдарили морози до -15... -24. У північних, Дніпропетровській, Запорізькій, східних областях та гірських районах місяця фіксували до -31.

Метеоролог Вазіра Мартазінова окреслює листопад дуже контрастним місяцем. Не дивно, якщо він стає навіть холоднішим за грудень, бо є періодом, коли зима дає про себе знати та готує до похолодання.

Нині дійсно спостерігається тимчасове похолодання, але, на думку експертів, до початку зими погода вирівняється.

Завідувачка відділу прикладної метеорології

та кліматології Українського гідрометеорологічного інституту Віра Балабух в інтерв'ю для NV розповіла про те, що, за останніми розрахунками багатьох провідних прогностичних центрів, зима 2023—2024 в Україні буде теплою.

Незважаючи на холодний кінець листопада, найімовірніше, що у грудні спостерігатиметься підвищення температури повітря на всій території країни, проте ці зміни найменші протягом зимового сезону і становлять близько 0,5 градуса.

На думку народного синоптика Володимира Деркача, наприкінці листопада прийде потепління. За його словами, до кінця осені температура природно знижуватиметься, хоча це ще не буде початок зими, а лише її репетиція.

«Середина цього відрізка (місяця. — Ред.) збереже можливість невеликих опадів, але вони нівелюються досить погожими днями до кінця цієї декади», — по-

яснив народний синоптик.

Синоптикиня Наталка Діденко попереджає: по 24 листопада включно в Україні очікується сильне похолодання. За її словами, температура повітря знизиться до невеликих «мінусів», а в нічні години 23-го та 24 листопада на Сумщині, Полтавщині й Харківщині може опуститися до -10...-14 градусів. І, відповідно, є висока ймовірність снігу в багатьох областях.

«Давайте не будемо хвилюватися про сніг, чи точніше мокрий сніг, у другій половині листопада, бо це

нормально для цієї пори року. Тим більше, що він вже трохи пролітав місцевостями, а в Карпатах вже були снігопади. Така поведінка — природна, хоча й часом непроста для людей... Тому підготуйте себе та свої справи заздалегідь», — радить фахівчиня. А також додає: «Хай наше внутрішнє тепло й тепло від оточення пропорційно обертатиметься посиленню холодної погоди пізньої осені, а сніг у листопаді навіть розважить. Хай не болять голови, не крутять коліна, не мокнуть ноги, а в шию не задуває холодний вітер». ■

■ РОЗРОБКИ

Модель «тепла ніч»

Благодійний фонд «Рій» створює спальники, які не промокають, не забруднюються і витримують мінусову температуру

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Нашим захисникам часто доводиться спати просто неба під дощем і снігом. Аби врятувати їх від холоду, благодійний фонд «Рій» створив унікальні спальні системи, що не промокають у дощ і витримують температуру до 10 градусів морозу.

Вже перша реакція на новинку з фронту підтвердила потрібність цих моделей. «Я вперше за пів року спав, наче в ліжку, — процитувала відгук бійця засновниця фонду Діана Ільницька. — Почути ці слова було надзвичайно приємно, оскільки боець якраз був на виході. Тобто серед холоду».

Перед тим як розробити систему, автори ідеї ретельно вивчали найкращі зразки подібних «спальників» інших країн та НАТО, а також провели безліч консультацій з військовими, технологами і альпіністами. Виріб отримав назву Rii Military Sleeping System і має три складові — теплоізолюючий килимок, водонепроникний чохол і безпосередньо спальник. Кожен елемент розроблений так, аби військовому було тепло і зручно. Ця модель також дуже проста, тому заночувати можна в повній амуніції. Ще одна цікава знахідка — унікальна «зміяка». Вона розстібається настільки легко і швидко, що в разі небезпеки вибратися назовні буде нескладно.

Минулого року завдяки донатам «Рій» із партнерами пошив і відправив на фронт за офіційним запитом ЗСУ близько 500 спальників. Цього року кількість збільшили до 2 тисяч, але вона закриває лише 1-2 відсотки потреб війська. Аби зібрати більше коштів, фонд разом з фірмою-виробником ROCK FRONT запустив їх у продаж. Тепер бійці можуть купувати системи самостійно, фінансуючи тим самим випуск наступних партій. Але оскільки вони не дешеві — 9 тис. 500 гривень, — було б добре, аби цю технологію взяли до уваги у Міністерстві оборони для масового випуску моделей. Зараз головна мета виробників — домогтися того, аби у відомстві змінили теперішні розробки спальників на більш сучасні та зручні. ■

■ МЕДИЦИНА

Для одужання НОН-СТОП

У Черкасах на 10 мільйонів підсилили реабілітаційне відділення однієї з лікарень

Людмила НІКІТЕНКО

У Черкасах потужно підсилили реабілітаційне відділення однієї з лікарень. Про це інформує голова Черкаської обласної військової адміністрації Ігор Табурець. За його словами, сучасний вело-

тренажер, пристрої для реабілітації кінцівок, бігова доріжка, апарати для фізіотерапії, динамічний вертикалізатор — усе це є нині на озброєній мультидисциплінарної команди, що працює в цій лікарні.

Ігор Табурець каже, що

Кошти на придбання необхідного обладнання для реабілітації військових були спрямовані з міського бюджету Черкас. Фото пресслужби Черкаської ОВА.

кошти на придбання необхідного обладнання були спрямовані з міського бюджету Черкас. Загалом це 10 мільйонів гривень.

«Розвиток реабілітаційних спроможностей — один з пріоритетів на

Черкащині. Інвестиції у здоров'я, реабілітацію та реінтеграцію — надзвичайно цінні. Крок за кроком рухаємося визначеною стратегією», — наголошує очільник Черкаської області Ігор Табурець. ■

■ САНКЦІЇ

Проблемний конфіскаат

Фонд держмайна України відзвітував, що передав понад 600 тисяч м² нерухомості для потреб військових — це площа 85 футбольних стадіонів. Але є нюанси

Наталія НАПАДОВСЬКА

На своїй сторінці у фейсбуці Фонд звітував, що за 10 місяців 2023 року приніс до бюджету 634 млн грн як найбільший оренодавець у країні. Загальна кількість договорів оренди ФДМУ становить понад 14 тисяч, а площа орендованої нерухомості — сумарно майже 8 мільйонів квадратних метрів.

Насправді ФДМУ міг передати в бюджет країни набагато більше коштів, ніж суму, еквівалентну ціні 1,4 тисячі дронів Mavic 3. Влада України від початку повномасштабного вторгнення росії заарештувала українські активи російських олігархів на загальну суму понад 5,4 млрд доларів, але за півтора року великої війни в уряді так і не спромоглися ухвалити рішення про спрощений механізм стягнення російських активів. За словами народної депутатки України, членкині комітету Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики Ніни Южаніної, якщо відкрити реєстр Фонду держмайна, то там обліковується 136 об'єктів санкційного майна рф, однак «лише один з них десь там доходить до четвертого етапу, коли він буде підготовлений до аукціону і запропонований до продажу».

Парламент цього літа прийняв зміни до законодавства, за якими всі активи, конфісковані в межах санкційних справ, передаються в управління до Фонду державного майна України. До прийняття цього законопроекту Кабмін міг обирати, кому передати конфісковані активи в управління, між низкою державних органів та підприємств, серед яких було Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА). Ще у квітні 2023 року до Фонду передали активи Володимира Євтушенкова, Михайла Шелкова, Віктора Януковича, Олега Полухіна, Анатолія Торкунова, Бориса Пайкіна, Романа Лябихова, Андрія Фалалєєва, Ольги Ковітіді, Сергія Колбіна, Костянтина Бахарєва, Анатолія Аксакова, Олексія Черняка, Олега Дерипаски, Аркадія та Ігоря Ротенбергів.

Також влада для конфіскації російських активів вирішила замість кримінальних справ застосувати новий санкційний механізм. «Такий підхід є результативним — маємо наразі 28 справ, проте необхідно привести цей механізм у відповідність до міжнародних стандартів», — каже юридична радниця Наталія Сичевлюк, яка працює в царині питань конфіскації російських активів.

Вилучення активів через накладення санкцій є новим для світової практики. І реакцією на ці виклики, до яких ані національне, ані міжнародне право були не готові, стало те, що жоден з переданих в управління ФДМУ санкційних активів так і не реалізували. Так, ФДМУ прийняв непросту спадщину, часто ці компанії переходять до держави у складному стані: Фонд держмайна отримує компанії без бухгалтерії, документації та даних щодо кредиторської заборгованості, підрядників чи контрагентів. Після арештів вони спершу потрапляють в Агентство з розшуку та управління активами, де простоюють і нарощують борги. Відновити їхню роботу стає дедалі складніше. «Ми пропонуємо внести зміни до закону «Про санкції» і надати повноваження уряду, аби він визначав орган, який займатиметься управлінням санкційного активу в період з початку його блокування до конфіскації», — пропонує в. о. голови ФДМУ Олександр Федоршин. ■

Тетяна ПАРХОМЧУК

Звісно, ми всі сумуємо за небом. Тим, довоєнним, яке могли розсікати здебільшого цивільні літаки. Ми сумуємо за нашим небом, надхмар'ям, котре видніється з ілюмінатора літака під час польоту.

І от нещодавня заява керівника офісу президента Андрія Єрмака під час виступу в Інституті Хадсона в США анонсувала можливе відкриття одного з аеропортів України для цивільних польотів. Це тішить нам слух. Але чи є сьогодні, під час війни, реальна для цього можливість? Бо те, що ми бачимо й розуміємо з нашої дійсності, то хоч в якому б місті відкрили аеропорт, туди стовідсотково летітимуть російські ракети та «шахеда». Вони нищитимуть, руйнуватимуть села й міста та створять додаткову небезпеку для життя українців.

І от свіжий приклад: минулого тижня росія вдарила балістичною ракетою «Іскандер М» біля Борисполя. Слава українській ППО, ракету збили. Проте уламки впали на кілька житлових будинків. А може, озвучений намір — це якась хитросплетена задумка на шкоду всім нам? Бо навіть за наявності високотехнологічних ППО рашистські дрг все одно зможуть добратись до самого аеропорту — і... Тоді хто понесе відповідальність за це? Можливо, Єрмак?

Нашаманимо в просторі

Отже, глава ОП України Андрій Єрмак заявив, що майбутня зима буде складною для України і росія битиме по українській енергетиці. Тому, за його словами, так важливо посилювати захист українського неба. І в цьому контексті він був дуже оптимістичний.

«Посилення ППО стане запорукою відновлення. Для відновлення України потрібна надійна парасолька. Зокрема, її посилення дозволить нам знову відкрити один з аеропортів України. Ми вже працюємо над цим із нашими партнерами. Це ознака того, що наближається переломний момент у війні. Наступний рік стане вирішальним у цьому відношенні», — заявив Єрмак. Він не назвав конкретних часових рамок для відкриття аеропорту, проте з контексту його виступу можна зрозуміти, що йдеться про роботу цивільного аеропорту ще до закінчення війни з росією.

Але мантрами, що от коли відкриємо аеропорт для цивільних, то переламеться хід війни, реально ми нічого не вирішимо. Хоч би скільки разів казав «халва», в роті солодке не стане. Хіба що у влади є якісь інсайдерські прогнози. Бо вірити в те, що, мовляв, «візуалізуєть» і буде вам щастя» працює, це означає геть з'їхати з катушок. Хоча якщо пригадати, що влада вручила нагороду одному (а може, й не одному) з продавців повітря — тарологу, екстрасенсу, біоенергетику, — то можливі варіанти.

Літня спроба пролетіла

Розмови про відновлення польотів цивільної авіації України, що повністю припинились 24 лютого 2022 року, активізувалися у нас цього року літа.

У липні до Києва приїздила делегація європейського бюджетного авіагиганта Ryanair. Вона не просто розвідувала ситуацію у країні, де триває війна, а привезла план відновлення авіації в Україні. Цікаво, що один з варіантів — ще до завершення війни.

Висували ідеї щодо відкриття аеропортів у Києві, Львові, Одесі чи Ужгороді, проте тоді до конкретних рішень та дій справа не дійшла.

«Розглядаємо два плани: перший — коли війна закінчиться і все відкриється в один чи два дні. І другий, найвірогідніший, згідно з яким ми можемо запланувати невелику кількість рейсів уже наприкінці цього року», — повідомив журналістів генеральний директор Ryanair Майкл О'Лірі за результатами поїздки до Києва.

В українській столиці керівництво компанії провело пере-

говори з міністром інфраструктури Олександром Кубраковим та представниками аеропортів Борисполя, Львова та Одеси.

«Ми представили міністру план відновлення авіації в Україні. Згідно з ним, ми взяли на себе зобов'язання, якщо EASA (Європейське агентство авіаційної безпеки) підтвердить відкриття неба та в аеропортах буде конкурентоспроможна вартість, ми забезпечимо п'ять мільйонів пасажирських місць на літаках в Україні в перший рік», — озвучив представник Ryanair амбітні плани.

Тоді в уряді на такі гучні заяви Ryanair відреагували досить стримано. Міністр Кубраков лише сказав, що відновлення польотів можливе за умови повної безпеки в повітряному просторі. Без уточнення якихось термінів.

«Ключовим в умовах війни для нас залишається збереження придатності авіаційної інфраструктури та кваліфікації персоналу. Водночас відновлення польотів буде можливе, як тільки будуть відповідні безпекові умови», — так він прокоментував візит делегації Ryanair до Києва.

За поясненням Майкла О'Лірі, для відновлення польотів в Україні потрібно отримати дозвіл Європейського агентства безпеки польотів (EASA), і українська сторона нібито вже веде такі переговори.

«Якщо агентство скаже, що це безпечно, то, відповідно, немає причин не повернути авіаперельоти в Україну», — сказав він.

А після рішення EASA змінився і позиція страхових компаній. Тобто позитивний висновок європейського авіарегулятора — це основний крок, який відкриває можливість здійснювати польоти в Україну.

Досі якихось сигналів від Європейського агентства безпеки польотів з цього приводу не було. Тому, навіть якби Україна самостійно відкрила повітряний простір, все одно це не дозволило б перевізникам одразу взяти і полетіти, бо це вважається порушенням європейських вимог.

І влітку позиція європейського авіарегулятора була однозначною: Україна є активною зоною конфлікту, де цивільний авіаційний рух заборонений.

EASA рекомендує європейським операторам «уникати польотів в українському повітряному просторі та в районах навколо нього, й наразі неможливо здійснювати комерційні операції в Україні».

Також європейський авіарегулятор детально пояснив, що окремі рішення про польоти до «специфічних зон» мо-

ПОДАЙТЕ ДИРИЖАБЛЬ!

Єрмак хоче літак

Торги за закрите небо? Чи реально під час війни відкрити аеропорт в Україні?

Глава ОП Андрій Єрмак: Ну, що — полетіли?

жуть ухвалювати компетентні органи держави-оператора. Якщо говорити про Ryanair, то це Ірландія, Мальта, Польща та Британія. І тут не потрібне рішення EASA. Але очевидно передумовою для цього має бути безпека повітряної навігації в цьому регіоні, і агентство надаватиме консультації з цього приводу.

У своїх висловлюваннях представник Ryanair кілька разів згадував досвід Ізраїлю та наполягав на польотах під час

ракет, ворожі дрони. Скільки летить «Кинджал», всі прекрасно знають», — так відреагував на пропозицію відновити авіапольоти під час війни речник Повітряних сил України Юрій Ігнат.

Скептичні з цього приводу й інші українські військові авіаексперти. Вони вважають, що ситуацію в Україні некоректно порівнювати з Ізраїлем.

«Ізраїль має свою систему, так званий «залізний купол», який здатний протиді-

Наша дійсність доводить: хоч би в якому місті України відкрили аеропорт, туди стовідсотково летітимуть російські ракети та «шахеда». Вони нищитимуть, руйнуватимуть села й міста та створять додаткову небезпеку для життя українців.

бойових дій: «Це можливо.

Подивіться, що робить ізраїльська влада. Ми працюємо в Ізраїлі та за його межами. Летимо в аеропорт Тель-Авів. Час від часу із Західного берега лунають вибухи, а ХАМАС запускає ракети. Отже, все можливо. Але потрібно переконати європейські органи безпеки, що виконання польотів буде безпечним», — казав Майкл О'Лірі.

Після нового витка війни навколо Ізраїлю у жовтні 2023 року польоти цивільної авіації там також продовжуються.

Тому, за словами О'Лірі, якщо українська влада покаже, що зможе захистити рейси, які прямують до Києва та Львова, тоді європейці скажуть, що це безпечно, і літаки полетять.

Це здалось схожим на тиск. З іншого боку, це виглядає як стовідсоткова ознака закінчення війни для міжнародної організації цивільної авіації.

Ужгород сказав: ні!

Але українські військові влітку на такі коментарі відповіли однозначно. «Ви бачите, що долітає усюди, в будь-якій точці країни можуть з'явитися

ти в реальному часі в автоматичному режимі великий кількості цілей. Але, як правило, ці цілі є малопотужні, співмірні з умовними дронами-камікадзе або невеликими ракетами, схожими на РСЗО. І, звісно, ці засоби ураження летять на відносно невеликій швидкості. А засоби, які знищують ці цілі, розвивають більшу швидкість, і тому вони здатні ефективно виявляти і знищувати їх», — неодноразово пояснював авіаексперт Богдан Долінець.

Крім того, за його словами, сама територія Ізраїлю, що прикривається «залізним куполом», є не настільки великою, як територія України. Адже, навіть за мірками Європи, Україна — дуже велика держава.

Отже, серед міст можливості відкриття аеропорту для цивільних літаків найчастіше називали Ужгород.

Обґрунтування Air Ocean Airlines полягали в тому, що Ужгород розташований впритул до кордону з НАТО, він межує зі Словаччиною, а тому, на думку міжнародного перевізника, ці польоти мають бути безпечні.

Українські експерти знову

заперечили, що аеропорт в Ужгороді має технологічні обмеження і не здатний приймати типові літаки більшості європейських авіакомпаній. А перебувати його під великі літаки складно, оскільки для цього треба зносити частину житлових будинків.

До того ж росія завдає ракетних ударів по всій території України, в тому числі й по західних областях.

Ба більше — російські ракети залітали на території і Польщі, і Румунії, і Молдови.

У Закарпатській ОВА однозначно заявляли, що до кінця війни про поновлення роботи аеропорту «Ужгород» не може йтися, бо безпека цивільних людей вища за бізнес-інтереси перевізника. Водночас той факт, що летовище роташоване близько до кордону з країною НАТО, є примарним і непереконливим аргументом.

«Щодо поновлення роботи аеропорту «Ужгород», то це питання виникає час від часу. Але, доки триває війна, про це не йдеться. У нас війна у всій країні, хоча Закарпаття — тиловий регіон, але це не значить, що тут немає небезпеки. Тому наражати на небезпеку життя цивільних примарними аргументами, що, мовляв, аеродром в Ужгороді перебуває під кордоном країни НАТО Словаччини, ми не маємо права. Безпека громадян тут вища, ніж комерційні інтереси перевізника», — зазначили у Закарпатській ОВА.

Для рф вдарили ракетою по цивільному літаку в повітряному просторі країни НАТО — ще те задоволення. Бо ерефія не навидить НАТО разом із Європейським Союзом як екзистенційного, світоглядного ворога. Для таких монстрів, як москва, це важливий мотиватор агресії.

Водночас зазначимо, що в серпні над Україною, попри закритий авіапростір, пролетів пасажирський літак із Норвегії. Але це виняток із розряду щасливого лотерейного квитка, а не керівництво до дій. ■

ПІСЛЯМОВА

Чи накреслили Сі і Джо карту України?

Світове лідерство США може підтвердити лише перемога України

Тетяна ПАРХОМЧУК

Отже, провівши в американському Сан-Франциско чотиригодинну розмову, президент США Джоозеф Байден та голова Китайської Народної Республіки Сі Цзінпін заявили про потепління політичного клімату на геополітичних паралелях і меридіанах обох країн.

Водночас Джо і Сі не зробили спільної заяви, не підписали жодної домовленості. Публіці запропонували небагато: відновлення військових контактів, боротьба з фентанілом (синтетичний опіоїд, який у 50 разів сильніший за героїн і в 100 разів сильніший за морфін), управління ШІ, клімат, Тайвань, війна в Газі.

Схоже, всі інші важливі глобальні теми та стратегічні цілі заховані в транзит перезавантаження двосторонніх відносин і поновлення світового порядку.

Також не проявились і сміливці, котрі наважились б на певний інсайд про реальну суть і мету переговорів Джо Байдена та Сі Цзінпіна. І хоч не видно чіткого плану та уявлення кінцевої мети, але певна послідовність виокремлюється.

Головне залишилося за лаштунками

Через таку засекреченість в Україні склалося враження, що або ніякого суттєвого поліпшення двосторонніх відносин між провідними державами немає, або не було реальної кризи. А є — політичні ігри на публіку.

Хоча ніхто й не очікував якогось тектонічного зсуву, але у Києва були сподівання на ці перемовини, адже анонсувався розгляд питання майбутнього України. Зокрема, щодо того, як і коли впливові країни планують закінчення російсько-української війни. Йшлося навіть про те, що Сі і Джо намалюють кордони України. Можливо, й малювали. Цікаво, чи у версії збереження цілісності України, чи на свій, далекий від нашого розуміння моральності, розсуд.

Звісно, про це говорили, але й подробиці самої розмови, і певні домовленості залишилися за лаштунками аж до саміту НАТО у Вашингтоні в наступному році.

Взаємовигоди війни

Водночас ми розуміємо, що Китай зацікавлений у тому, щоб росія не прогнала в цій війні. Для Сі, ймовірно, непоразка росії полягатиме в тому, щоб вона закінчила її не на умовах Заходу. Також вигода для китайського лідера у російсько-українській війні полягає ще й у тому, що Москва ослаблює Захід, котрий витрачає мільярди доларів на озброєння України.

Однак, незважаючи на витрати, колективний Захід також зацікавлений у продовженні війни, бо так, на думку лідерів провідних країн світу, ослаблюється росія. Але щодо останнього: чи так це насправді? Не треба недооцінювати ворога. Доказ цьому Україна відчуває на собі — росія збільшила кількість дронів та ракет, котрих цілком може вистачити, аби всю зиму намагались занурювати нас у холод і темряву.

Ерефія зуміла серйозно перевести свою економіку на воєнні рейки. Примудрилась обходити санкції, тим більше що вони не такі вже й жорсткі. А тому готова й надалі нищити Україну.

Наші союзники й тут розчарували своїми прорахунками. Бо якщо не «дійшло» ще в 2014-му році, то мало б «зайти» 24 лютого 2022 року, що росії треба відповідати блискавично, усім прогресивним світом і потужно.

Утім сьогодні стає все зрозуміліше, що не на це був розрахунок. Але в сучасний період історична спіраль зробила несподівано новий, інший виток, і усталена система почала ламатись, програвати, а тому змушена балансувати між новими ситуаціями і коригувати сценарії. Тож необхідно цим скористатись.

Також варто зазначити, що роль особи в історії ніхто не відміняв. Особи в полі зору є, особистостей не видно, тому саме Україні — цілою державою — треба стати тією колективною особистістю.

Дирижабль військової взаємодії

Результати неpubлічної частини зустрічі вочевидь проявлятимуться в певних діях пізніше.

Назагал президент США сказав, що він і лідер КНР обмінялися думками щодо низки регіональних і глобальних питань, «включно з відмовою росії зупинити жорстоку та агресивну війну проти України та окремо конфлікт у Газі».

Експерти вказують, що Байден намагався відмовити Китай допомагати росії у війні, а також вплинути через Пекін на військову допомогу москві з боку КНР.

Водночас і Китай намагався відмовити США допомагати Тайваню.

Пекін не зацікавлений у програванні росії. Але своєрідно. Для Китаю непоразка росії полягає в закінченні війни не на умовах Заходу.

Втім, найбільш конкретним і публічним досягненням перемовин наразі видається домовленість відновити канали прямого зв'язку між військовими США і Китаю.

Китайці відключили цей зв'язок восени минулого року після візиту спікера Палати представників Ненсі Пелосі до Тайваню. Це обурило Пекін та спонукало до організації навколо Тайваню масштабних навчань з імітацією вторгнення на острів.

А 5 лютого цього року США ракетною AIM9X із літака F-22 збили метеорологічний дирижабль, який шпигував над територією Америки.

Тоді ж держсекретар США Блінкен скасував візит до Пекіна, а президент Байден не міг додзвонитись до лідера КНР Цзінпіна.

Ситуація видавалась критичною, однак залишається не менш таємничою, аніж підлив північних потоків біля данських берегів.

Одна деталь бентежить розум конспірологів: дирижабль надовго завис на великій висоті над ядерними об'єктами у штаті Монтана. Отже, тоді все ж спрацював певний рівень домовленостей і можна сказати, що на цій зустрічі сторони просто закріпили їх публічно?

Як повідомив американським журналістам на умовах анонімності високопоставлений представник Білого дому, Цзінпін запевнив Байдена, що

Президент США Джоозеф Байден та лідер КНР Сі Цзінпін.

Китай не готується до вторгнення на Тайвань і надав би перевагу мирному возз'єднанню, — але тут же завів розмову про те, за яких умов КНР може застосувати силу.

Однак президент Байден зазначив, що переговори із Цзінпіном були «одними з найбільш конструктивних і продуктивних дискусій, які ми мали».

Обидва лідери зовсім не приховували, що шукають міцну дружбу, зберігаючи ще значну дистанцію. Домінував прямий тон в атмосфері взаємних поступок.

Усе ж Сі не зумів вивести відносини на двосторонній і взаємовигідний рівень. Він змушений прийняти принцип взаємовідносин «конкуренція за межами конфлікту». Тобто, все тримається на крихкому ґрунті.

Однак технологія перезавантаження американсько-китайських відносин, хоч іще не вивірена математично точно й не працює на повну потужність, але вона здатна витягнути двох гігантів зі стану холодної війни.

Показово те, що сторони усвідомлюють точки зміни кризової парадигми: Тайвань, відновлення режиму віль-

ночі торгівлі й відмова від обмежень у доступі до високотехнологічних західних ринків інвестицій. Вони не взаємозалежні та не перетинаються.

Сі знає, що відновлення взаємовідносин між Америкою і Китаєм має свою ціну. І вона йому зрозуміла — відмова від підтримки владіміра путіна, Ірану та Північної Кореї, які дестабілізують і руйнують якраз перспективу глобальної економіки й фінансів.

хоча й із набитими цвяхами. Важко уявити, що одна з найстаріших цивілізацій, з оригінальною і тонкою філософською культурою, готова буде вмирати під ракетами й бомбами ворога, горіти в танках. А це викликає сподівання, що Сі Цзінпін прагнучиме зупинити воєнну ескалацію. Але, звісно, на вигідних йому умовах. До того ж очевидно, що сам глава КНР зацікавлений у контактах зі США через не найкращу ситуацію в економіці. Попри сподівання провідних китайських політиків і аналітиків, вона падає. І саме економіка змушує Цзінпіна виходити на рівень нормального діалогу з Байденом, аби той не обмежував експорт до Китаю. Скажімо, американської продукції високих технологій. Тим більше, коли зараз ведуться дискусії щодо незастосування штучно інтелекту в сегменті ядерного озброєння.

До речі, саме питання скорочення ядерного озброєння, що запропонував для обговорення Джо Байден, Сі Цзінпін проігнорував. Хоча загалом лідер КНР демонстрував дружній, з великою повагою до США і Байдена тон, нагадував про спільну відповідальність та робив заклики до розширення партнерства, дружби, взаємовигідної співпраці.

Загальні заяви, але якщо їх сплести в один ланцюжок, то Сі одночасно намагався обійти всі гострі кути й заперечити американців у готовності до широких компромісів.

Присутні на зустрічі журналісти не знайшли жодної конфліктної позиції чи якихось прихованих ознак протисторства, якщо не брати до уваги слово «диктатор» з уст Байдена. При тому, що Джо філософськи зазначив, що правити комуністичною державою може тільки диктатор.

За крок до божевілля

Отже, загалом Китай і США вступили в нову фазу своєї комунікації, і вона переходить у співпрацю в мілітарній галузі.

Прикметно, що росія залишилась збоку цих геополітичних домовленостей. Хоча й намагається відновити свій вплив у світі як наявним сьогодні міжнародним тероризмом, так і ядерним шантажем.

До речі, останнє — дуже серйозна тема. Як зазначили кілька опозиційних російських експертів, наприкінці весни 2022 року путін був за крок до того, аби натиснути на ядерну кнопку.

Однак хоч би про що домовлялись світові лідери щодо ситуації в Україні, не треба забувати, що війну веде неадекват, м'ясник — путін.

І якщо йдеться про суперництво у світовому лідерстві, то поведирський статус Америки, який вона не хоче втратити, не може бути не підтверджений перемогою України. ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ

■ ЧИТАЙ. АНАЛІЗУЙ. РОЗУМІЙ

Проєкт «Чахлик Невмирущий»

Путін «вмирає» періодично для того, аби виміряти градус активності своїх конкурентів і створити видимість власного безсмертя

А хто помер то?!

Чергова «кончина» кремлівського політичного довгожителю, яку вкотре бездоказово констатував професор Валерій Соловей, вже не викликала особливого резонансу. Але якщо й нова сенсація виявилася мильною бульбашкою, то залишається незрозумілим, навіщо цього маніяка взагалі хоронять з усталеною періодичністю? Не інакше як глибинний російський народ час від часу так байдуже до цвинтарної стабільності на московському олімпі, що для розрядки доводиться влаштовувати хоча б іграшкові похорони. Втім, на думку аналітиків, життя у московії давно перетворилося на суцільний пропагандистський фарс із потаємним змістом. Саме тому гіпотетичний труп у холодильнику слід сприймати як реальну фігуру на заявленій шаховій дошці.

Могильник російських бунтів

Смертельні діагнози путіна, які Валерій Соловей найчастіше озвучує дуетом з міфічним «генералом СВР», настільки одіозні, що мимоволі викликають страх за життя самих інформаторів. Однак і говіркий пан професор, і телеграм-канал його таємничого дублера й досі не зникли з цензурованого інформаційного поля.

Цей нетиповий для російського режиму феномен опозиційний політик Дмитро Гудков пояснив тим, що кремлівським кланам самим вигідно періодично «умертвляти» свого живучого ватажка. На його думку, смертельний діагноз або новина про кончину змушують країну заціпеніти в режимі очікування, тому активні громадяни замість того, аби діяти, мріятимуть про порятунок природним шляхом. «Коли я був депутатом, — каже пан Гудков, — у країні активно поширювалися чутки про здоров'я путіна. І хтось тоді мені сказав, що в кремлі цьому навіть раді. Мовляв, оскільки він скоро помре, то ніхто й робити нічого не буде. Усі просто чекатимуть».

З цієї версії погоджується і політична аналітикиня Ольга Курносова. «Почувши таку новину, росіяни можуть думати наступним чином: «А чому ми вирішили, що нас врятує лише революція, — припустила вона. — Путін вже помер, а якщо й досі живий, то ось зараз фактично помре. Отже, не треба щось робити. Краще почекати на дивані, поки ситуація вирішиться сама по собі».

Існує також думка, що путін періодично «вмирає» для того, аби виявити у своєму оточенні тих, хто готовий прийти йому на заміну. Поспішна рефлексія на цю тему завершується у кращому випадку вигнанням із царського двору, а то й передчасною смертю від серцевого нападу.

Ще краще спрацьовують подібні сенсації, коли на перевірку з'являється сороміцька для московії подія, яку необхідно терміново витіснити з інформаційного поля фантазійною маячнею. Скажімо, наприкінці жовтня, коли путіна терміново «помістили до холодильника», остаточно розвіялося победобесіє навколо Авдівки. Цей факт був прикрий, тому що рашисти отримали від кремлівського старця наказ узяти це місто за будь-яку ціну і сконцентрували там рекордну кількість техніки та живої сили. Пропагандисти на всіх майданчиках взяли святувати епохальну перемогу, а коли справа зайшла у глухий кут, аргумен-

тів для виправдання очевидного провалу не знайшлося. І тоді у хід пішов професор Соловей.

На думку експертів, причиною жовтневого «вмирання» путіна могли стати і реальні проблеми з його здоров'ям, тому на публіку довелось виводити близнюків-дублерів. Утім їхня активність виявилася настільки високою і підозрілою, що народ заговорив про реальне старіння кормчого. Аби врятувати ситуацію, політехнологи кремля прийняли рішення довести ситуацію до абсурду. «Їхній розрахунок був простий, — вважає директор Українського інституту майбутнього Вадим Денисенко. — Ще кілька таких вкидів (а вони обов'язково будуть) — і всі почнуть ігнорувати тему старості та двійників взагалі. Потім ця тема їх надозжене, звісно, але це буде потім».

Політичне шаманство і містика

І все ж найцікавішою у списку гіпотез є версія, що стосується містичних маніпуляцій та відвертої бісівщини. На думку багатьох експертів, проєкт з умовною назвою «Чахлик Невмирущий» використовується як технологія для пробудження в умах народу віри в його безсмертя. Після чергового воскресіння часто лунають фрази на кшталт «та хто там помер, він ще й нас переживе!» або, наприклад, «його вже ховали не раз, але він усе одно повертається». В результаті виникає відчуття невідворотного фатуму, який призводить до сакралізації постаті одного з найжорстокіших убивць у новітній історії. Був час, коли на бологата лунали пропозиції занести його до лику святих і навіть писали з нього ікони.

Але, схоже, наразі маятник як політехнологічного, так і реального шаманства хитнувся у зворотний бік. «Ні для кого не секрет, що путін ніколи не називає імен своїх ворогів, — пояснив ситуацію експерт-політик служби розвідки рф Сергій Жирнов. — Він захоплюється містикою і, наприклад, вірить, що, назвавши ворога по імені, можна зміцнити його силу. Аналогічним чином діють і розмови про смерть людини. Тобто якщо довго говорити про те, що путін мертвий, то він, будучи містиком, дійсно почне помирати як мінімум у публічному просторі. Соловей добре знає про маніакальні риси характеру прези-

дента, тому умисно запустив цю історію. У підсумку, на якомусь етапі путін почне думати так: «А чи живий я насправді? А може, дійсно лежу в холодильнику?».

Якщо ця версія має право на життя, то резонно виникає запитання, кому вона вигідна. Першим у цьому списку Сергій Жирнов назвав секретаря ради безпеки рф 72-річного ніколая патрушева. Можливо, зовсім не випадково той виступив 4 листопада з промовою, що викликала стійку асоціацію з некрологом. У сказаному бракувало лише фрази: «Спи спокійно, дорогий товаришу», а також офіційної дати похорону. «Кінцева мета цієї гри — повна делегалізація путіна як президента рф, — вважає пан Жирнов. — А також транзит влади і заміна його на іншу кандидатуру».

Цікаво, що Валерія Солов'я експерти все частіше називають людиною з патрушевського клану, чим і пояснюється його неприродна для російських реалій сміливість. Не виключено, що цього разу він навіть отримав завдання не просто озвучити новину про смерть путіна, а й максимально його принизити. «Він і досі у холодильнику, — повідомив професор у своєму недавньому інтерв'ю з неприхованою іронією. — Його потрібно вже перемістити. Цим наразі займаються спеціалісти, аби забезпечити тілу більш високий ступінь збереженості. Рано чи пізно його доведеться поховати. Краще рано, аніж пізно, звичайно, тому покійнику надають другої свіжості».

Цей іронічний меседж, напевно, мусить перекопати громадськість у тому, що путін вже точно помер як мінімум у політичному сенсі, тому неважливо, де саме зараз проходить процес глибокої заморозки його публічного трупа. Головне, що з морозильною камерою там усе в порядку і небіжчик більше не смердітиме на людях у жодному значенні цього слова.

І все ж, хоч скільки б розпорядники похорону вождя переконували нас у тому, що ввірений їм клієнт, скоріше, мертвий, аніж живий, хотілося б мати реальні докази цієї новини. Скажімо, головною прикметою настання осені є пожовкле листя, то що ж у такому разі може бути ознакою реального, а не вигаданого транзиту путіна до пекла? «Там одразу ж почнеться жорстка політична боротьба за владу, — каже Ольга Курносова. — Усі російські

ЗМІ належать людям, близьким до кремля, але самі вони належать до різних кланів. Саме тому почне з'являтися багато інформації. На певний час реальну смерть президента можна буде приховати, але йдеться про кілька днів, а не тижнів».

Україні від того ні холодно, ні жарко

Інсайди професора Солов'я користуються неабиякою популярністю і в Україні. Нам може здаватися, що зі смертю кремлівського маніяка нарешті завершиться і розпочата ним війна, тому звістка про заморожений у холодильнику труп досі лунає з усіх інформаційних ресурсів.

Але такі очікування, на думку політолога Олега Лісного, абсолютно безпідставні і навіть шкідливі. «Це один з елементів тиску на нас, — каже він. — Спочатку створюється позитивне очікування бажаної події, а потім надія неминуче руйнується. Такі емоційні гойдалки створюються для того, аби посяяти в нас розпач. Складається враження, що він начебто невмирущий і буде завжди. А відтак нам потрібно змиритися з цим фатумом і не плекати жодних ілюзій».

Оминути цю психологічну пастку, на думку експерта, можна лише у тому випадку, якщо не вестися на російські ПСО взагалі. Тобто не уподібнюватися до жителів московії, які давно перетворилися на лабораторних пацюків у руках умілих пропагандистів. «Та це нічого, що путін помер, — кажуть тепер вони. — Зате він підняв росію з колін».

Зі свого боку військовий експерт Олег Жданов припустив, що смерть господаря кремля не тільки не покращить ситуацію

на фронті, а й може її значно погіршити. «Зазвичай перехідний момент між диктатурою і більш демократичним перетворенням країни часто вирізняється більшою жорсткістю саме диктаторських законів, якщо одразу не станеться надлом, — вважає він. — Отож із путіним треба боротися, а не чекати на його смерть».

Все це справедливо і тому, що війна для кремлівського режиму давно стала способом власного виживання. «Якщо вони її зараз закінчать, це може послужити сигналом для розвалу рашистської федерації, — припустив пан Жданов. — У цьому не зацікавлений практично ніхто, окрім нас. Перехідний період може виявитися ще більш важким, більш жорстоким з боку ерефії. Ну а далі може бути будь-що: від повного її розвалу до демократичних перетворень».

Сподіватися на мир, який, буцімто, може принести Україні смерть путіна, не радить і секретар РНБО Олександр Данилов. Поперше, факт кончини ніхто не довів. А що стосується адекватності й фізичного стану диктатора, то він, вирішивши напасти на нашу країну, вже «був нездоровим на голову».

До речі, вперше новина про слабе здоров'я господаря кремля з'явилася у далекому 2012 році. З того часу він почергово «страждав» на різні стадії раку фактично усіх внутрішніх органів. Йому приписували також проблеми з ботоксом і хворобу Паркінсона. Певні зміни в анамнезі з'явилися і цієї осені. Спочатку в нього «тимчасово зупинилося серце», а потім він остаточно, але бездоказово «помер». Словом, як говорив справді покійний Віктор Черномірдин, ніколи такого не було, і ось сталося знову. ■

■ БОЖЕ Ж МІЙ!

Адвокати кацапської церкви

Українські чиновники звинувачують «Україну молоду» в позиції заборони тоталітарної секти окупантів?

Тетяна ПАРХОМЧУК

Нещодавно 267 депутатів Верховної Ради в першому читанні підтримали законопроект про заборону релігійних організацій, які пов'язані з ерефією.

Але приводу для піднесення, маю на увазі тотальне усвідомлення ролі МП законодавцями, — немає. Бо в нас чотири сотні депутатів, 10 років війни і 267 голосів!

Так повелося, що церкви традиційно стали чинниками самоідентифікації українців — національної чи громадянської. Тож можна вважати, що вони безпосередньо залучені до політики. Тому фраза «Церква поза політикою» — від лукавого. Поза політикою може бути хіба що Бог, але сьогоднішні реалії вносять сумнів, що й це не точно.

А церква — інститут цілком земний і дихає тим самим повітрям, яким дихають усі інші, віруючі й невіруючі.

Повномасштабна війна загострила чимало, перетворивши просто чужих на ворогів. Лише в УПЦ МП якась незрозуміла концепція: доки парафіяни страждають від війни, розв'язаної московю, і працюють на перемогу, єпископи ніяк не можуть ухвалити рішення щодо розриву з нею. Їм завжди було зручно в екологічній для них ринковій ніші, яку вони створювали роками, — ніші «єдиної канонічної церкви» в Україні.

Розрив із московю автоматично означає руйнування цієї ніші, адже саме москва є гарантом їхньої «канонічності». Тому зусилля єпископату спрямовані на те, щоб зберегти статус-кво. Якось протриматися, доки буревій, а далі все стихне й можна буде повернутися до «нормального» стану справ.

Церковно-політична самоідентифікація

Для свідомих українців УПЦ МП закінчиться тоді, коли у парках Києва і не тільки зникнуть їхні кибитки з парканом та охороною.

МАФи московського православ'я з дерева зведені без законного виділення землі. І всі — влада та правоохоронці — це знають, але дружно розводять руками, й це все, що вони здатні зробити.

І так при кожній лікарні. У паладу без бахіл чи халата до рідної людини ти не зайдеш. А брудному батюшці з РПЦ з бородою в салі двері відкриті ледь не у реанімацію. Щоденний обхід зі скарбничкою — за графіком. Нині, на жаль, чимало з нас мають нагоду це спостерігати.

Але яких іще законів нам досі бракувало, щоб зупинити це?

Хоча, очевидно, це нескоро закінчиться. На таку думку наптовхують відповіді від усіх десяти офіційних, державних органів та установ, куди «Україна молода» звернулася, аби отримати реакцію держави на статтю, яка вийшла на шпальтах газети «ФСБше православ'я: тоталітарну секту УПЦ МП можна анулювати за два дні». Поданий у ній варіант алгоритму вирішення питання з МП дехто у владі вирішили «обнулити», аніж почати нарешті адекватно діяти в ситуації, в якій опинилась Україна.

Лише Служба безпеки України відповіла, що інформація, висвітлена в даній статті, «врахована відповідними підрозділами Служби безпеки України в оперативно-службовій діяльності».

Ми знаємо, що представники СБУ по всій Україні відвідують храми й осередки МП з відповідними службовими візитами та не дуже втішними для них висновками. Більшість інших офіційних органів відбулись стандартними інформаційними відписками, в яких, як завжди, немає жодної інформації. А два державні органи вирішив повчити нас, як Україну любити.

Скажімо, представник Уповноваженого ВРУ з прав людини Михайло Спасов менторські відповів «УМ»: «... у зверненні має бути викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції чи скарги, прохання чи вимоги. Роз'яснюю, що Ви маєте право звернутися повторно до Уповноваженого ВРУ з прав людини з викладенням суті порушеного питання».

Тобто те, що в Україні під час війни діє ворожий ідеологічний осередок з промишки мізків українцям, — це, на думку представництва Уповноваженого, не порушення прав людини.

А проповіді «руського міра», якими церковні канали отруювали свідомість українців упродовж багатьох років, і колабораціонізм у різних формах — також у рамках дотримання прав громадян України?

Упродовж усієї своєї історії УПЦ МП цілком відверто проповідувала «Святу Русь» — небесне відображення «братерства народів» у форматі російської імперії. Якщо в жарті про «атеїстів Київського патріархату» була частка жарту, то в жарті про особливий «російський символ віри» в «Єдину Святу Соборну Апостольську Церкву Московського патріархату» жарту немає.

Повномасштабна війна не змогла цього змінити: навіть такий «косметичний» захід, як перестати поминати патріарха кирила під час богослужінь, спричинив низку бурхливих обговорень на тему «канонічності» такого рішення. І керівництво церкви так і не ухвалило жодного рішення стосовно цього питання — залишило його на розсуд кожного конкретного клірика та парафії.

Однак любов до «руського міра» —

Церковна політика в Україні щодо УПЦ МП ведеться в ручному режимі впродовж усіх років Незалежності й навіть тепер, під час повномасштабної війни, незважаючи на те, що ця конфесія пов'язана з агресором.

це, на жаль, лише докір. Який наразі складно перетворити на дієве знаряддя правосуддя.

Роздвосня

Однак перевершили самі себе чиновники з Державної служби України з етнополітики та свободи совісті. Загалом, їхня відповідь за підписом першого заступника голови Віктора Войноловича виглядає як клини над газетою та свідомою частиною українців.

Шмат листа вони присвятили інструкції, що нам потрібно звертатися до Міністерства юстиції.

Потім понаписували довільні відгуки на правові обґрунтування газети щодо можливості швидкої заборони церкви МП. Мовляв, вони «безпідставні й необґрунтовані». А насамкінець пригрозили, що цілком у стилі чинної влади й, напевне, спонукатиме нас звертатися до Спільки журналістів України та міжнародної журналістської спільноти.

Отже, чиновники написали: «... зроблені у статті рекомендації для «позбавлення УПЦ МП статусу юридичної особи» в запропонований спосіб можна інтерпретувати як заклик до вчинення протиправних дій». Від чого склалось враження, що відомство взяло на себе роль адвоката УПЦ МП. Бо інакше відповідь була б схожа на ту, що дала газета СБУ.

Тож сквозить лояльністю до МП, а відповідно саме ця риса у ставленні до росії — одна з визначальних в ідеології УПЦ МП.

Просто сказати: «Геть!».

Схоже, відгомін тривалої роботи промосковських попів над громадською думкою зберігається навіть зараз, на тлі повномасштабної війни, навіть на рівні чиновників органів державної влади. Ну, то їхній вибір. Але тоді ця позиція не збігається з тією, що у різних ЗМІ демонстрував чинний голова Держслужби зі свободи совісті, учений-релігієзнавець, доктор філософських наук Віктор Єленський.

У травні 2022 року, ще до свого призначення на посаду голови, у «Главкомі» в статті «Московський патріархат: жодного розкаяння після 24 лютого» він написав: «Зараз керівництво УПЦ МП отримало від центральної влади щось

серед зовнішніх — не кращий учень у школі ненависті до України патріарх кирило, а друг нашої країни патріарх Варфоломій», — красиво написано, але, очевидно, точка зору залежить від точки сидіння.

І ще одна частина того тексту, що свідчить про тотальну світоглядну різницю із сьогоденною позицією Держслужби з етнополітики та свободи совісті, яка показала себе в листі газеті як державна служба, відв'язана від відповідальності й совісті.

«Керівництво УПЦ МП не хоче будь-що міняти. Воно сподівається заткнути рота невдоволеним; карати і забороняти, зімітувати занепокоєність, провести коліс якесь там ним контрольовані, з наперед готовими рішеннями збори, виграти час і залишити все як було. Воно визирає з-поза спин тих самовідданих батюшок, які прагнуть нагодувати, відіграти, захистити і евакуйовати своїх (і не тільки своїх) вірних».

Інакше неможливо примусити мовчати совість, яка повстає проти виявлення у лавах натхненників убивць, мародерів і гвалтівників. Ви зобов'язані прищипатися з цими вбивцями, мародерами і гвалтівниками з Єдиної Чаші, кажуть ієрархи. Але з тими, хто захищає вас від нелюдів, з жертвами їхніх катувань і погромів прищипатися — великий гріх. Оце і є формула політики УПЦ МП на поточному етапі.

І зовсім риторичне запитання: чи має право Українська держава цю політику толерувати? — написав у 2022-му Віктор Єленський.

Тож тепер те саме запитання до його відомства: держава продовжує толерувати цю політику?

Духовна небезпека

Доктрину «руського міра» в Україні не засуджено. Хоча її давно слід було засудити як ідеологію війни з елементами геноциду. Не на словах, які щоразу зриваються в метафори, без праведного гніву та інших емоцій, а рішенням суду. Так, як було засуджено ідеологію нацизму. На підставі такого рішення не лише УПЦ МП — багато речей в українській політиці, культурі та медіапросторі могли б стати очевиднішими.

Без засудження доктрини «руського міра» проповідь і будь-яке просування цієї доктрини є не злочином проти державної безпеки та національних інтересів, а лише «поглядом». Засуджувані за погляди або забороняють їх мовка лише в «ручному» режимі. Утім церковна політика в Україні саме в такому режимі ведеться впродовж усіх років Незалежності. ■

Анатолій СИГАЛОВ

■ РЕТРОСПЕКТИВА

Битва за Донбас

Перемогли тоді, переможемо й тепер

Донбас як початок кінця окупантів

Після перемог під Сталінградом у вищих військових колах обох воюючих країн зрозуміли: тепер черга Донбасу, який ось уже два роки був повністю окупований. Націлюючи війська у напрямку Донбасу, Генеральний штаб провів перегрупування наявних і резервних сил, створивши чотири фронти, які назвав дуже промовисто — Українські.

У відповідь німці намертво вцепилися у села й міста Донбасу, а стратегічно важливу місцевість перетворили на укріпрайони — з дотами, дзотами, шарами колючого дроту. Воно й зрозуміло: ворог розцінював Донбас як багатюще джерело постачання вугілля, продукції металургії, дешевої робочої сили. Виходячи з цього, ворог утримував тут велике військо угруповання — понад 20 великих з'єднань, 1-шу танкову та 6-ту польову армії.

А на підступах до Донбасу фашисти спорудили потужні лінії оборони у кілька смуг глибиною до 90 кілометрів, передній край, що проходив по річках Сіверський Донець та Міус, був прикритий дротовими загородженнями й мініними полями, усі інші населені пункти були перетворені на потужні вузли опору.

Недовзі окупаційні війська отримали телеграму генштабу такого змісту: «Фюрер заявляє, що абсолютно неможливо віддати супротивнику Донбас, навіть тимчасово. Якщо ми втратимо цей район, то не зможемо забезпечити сировиною свою військову промисловість».

Конкретизуючи цю загальну настанову Гітлера, рейхсфюрер СС Генріх Гімлер надіслав гауляйтерам Донбасу Прюцману й Штанфу, а також найвищому керівництву військ СС і поліції директиву №1741/43 від 07.09.1943 року: «Необхідно добитися того, щоб у разі відходу з районів Донбасу не залишилися жодної людини, жодної голови худоби, жодного центнера зерна, жодної залізничної колії. Прослідкуйте також, щоб не збереглася жодна шахта, жоден будинок, їх потрібно вивести на довгі роки із ладу, щоб не залишилося жодного колодязя, який би не був отруєний. Ворог повинен знайти тотально спалену й вщент зруйновану місцевість. негайно обговоріть мій наказ і зробіть усе, що у людських силах, для його виконання».

Знищити озброєного ворога, що встиг окопатися, ховаючись за бетонними валами й іншими інженерними спорудами, або ж завдати йому нищівного удару, було нелегкою справою, і силами піхоти, озброєної гвинтівками, це було просто неможливо. Досвід підказував, що без великої кількості танків — основної нищівної сили на суходолі — про визволення Донбасу годі й думати.

У цей час у далекому Нижньому Тагілі нарощував випуск танків евакуйований сюди Харківський тракторний завод. Директор заводу генерал Ісаак Зальцман був у розпачі: усі фронти просять і навіть вимагають від нього збільшити випуск танків. А як його, до біса, збільшити, коли усі резерви виробництва вичерпано, коли вже жінок і навіть дітей поставлено до верстатів?..

І раптом генерал згадав про адресовану йому телеграму. Він

розшукав її серед паперів і прочитав: «У свої роки я не можу надати практичної допомоги на фронті. Але у мене є знання і досвід. Прошу використати їх у справі звільнення нашої священної землі».

Це була телеграма видатного українського вченого Євгена Оскаровича Патона. Академік Патон — видатний учений у галузі мостобудування, він же — засновник і перший директор Інституту електрозварювання Академії наук України. Але ж зварювання — це якраз те, що суттєво гальмує виробничий процес...

Євген Оскарович радо зустрів пропозицію директора Харківського заводу щодо співпраці і спеціальним літаком (був негайно доставлений з Уфи (туди евакуювався Інститут електрозварювання) до Нижнього Тагіла, де на межі можливого виготовляли танки харківські виробничники. Слідом за директором прибули й усі 58 співробітників Інституту електрозварювання, серед яких і сини академіка — Володимир і Борис.

Так, саме на виробництві грізної бойової техніки випробувалися наукові потенції братів Патонів, молодший з яких — Борис — став визначним організатором науки, президентом Академії наук України. А поки що брати разом з батьком витіснили ручне зварювання, запровадивши автомати САГ та АСС, які у п'ять разів (!) збільшили продуктивність праці.

Якими ж критеріями виміряти внесок патонівців у священну справу боротьби з ворогом? У буремний воєнний час уся військова статистика була суворо втаємничена, однак відомо, що ворог, спираючись на мілітаризовану економіку поневолених країн Європи, на донбаському напрямку виставив 600 танків.

Українські ж науковці і виробничники, спираючись лише на власні сили, поставили фронтові 900 танків! Надалі Україна стала єдиною у світі, котра у виробництві танків застосовувала автоматичне зварювання, міцність якого перевершувала міцність броні.

І тут виникає нова проблема: гостро не вистачає екіпажів бойових машин.

Головнокомандувач бронетанковими силами маршал Федоренко з далекого міста Кунгура, куди було евакуйовано Київське танко-технічне училище, терміново викликає начальника училища полковника Петроченка та начальника політвідділу цього ж училища полковника Шухата і коротко формулює наказ: подвоїти, потроїти випуск офіцерів-танкістів. Виконання наказу покладається на полковника Шухата — як відповідального за навчальний процес і особовий склад училища.

Повернувшись до місця дислокації, полковник поглянув на карту величезної країни. На схід від Кунгура він побачив безкраї обшири Казахстану, а також регіони Грузії, Вірменії, Азербайджану, інших неокупованих республік, які разом значно перевершували територію європей-

ської частини країни, окуповану ворогом.

Такою перевагою гріх було не скористатися — і Шухат направляє листи начальникам обласних комітетів східних регіонів із проханням направляти до училища призовників, які мають освіту не нижче семи класів, а тих, хто має професії трактористів, механіків, шоферів, можна направляти і з чотирикласною освітою. Аби підсилити зацікавленість призовників, просив підкреслювати престижність навчання у Київському (столичному!) училищі.

І ось результат: лише за три місяці (!) Київське вище танко-технічне училище, виходячи з темпів, які диктувала війна, випустило і направило до лав чинної армії 1 тис. 522 офіцерів-танкістів. Це був абсолютний рекорд серед військових навчальних закладів. Наказом маршала бронетанкових військ Федоренка училище відзначене як найкраще у бронетанкових військах. Тим же наказом начальнику училища Петроченку було присвоєно звання генерал-майора, начальник політвідділу Ілля Шухат отримав високу урядову нагороду.

Як бачимо, Україна гідно підготувалася до визволення Донбасу, але Генеральний штаб пішов далі, розробивши план визволення не лише Донбасу, а й усієї України. Згідно з цією військовою доктриною, всім Українським фронтам було регламентовано:

— війська 1-го Українського фронту несподіваним нищівним танковим ударом за підтримки авіації мають звільнити Сталіно (нині Донецьк), Ворошиловград (нині Луганськ), Харків, Полтаву, Кременчук, Запоріжжя, Кам'янець-Подільський, у перспективі — столицю України місто Київ;

— війська 2-го Українського фронту за допомогою танків і артилерії звільняють Дніпропетровськ (Дніпро), Дніпродзержинськ (Кам'янське), далі Черкаси, маючи на меті втягнути ворога у Корсунь-Шевченківський «котел»;

— війська 3-го Українського фронту спрямовують удар на Кривий Ріг, Миколаїв, Одесу;

— війська 4-го Українського фронту мають вибити ворога з Нікополя, Мелітополя, а далі разом з командуванням Чорноморського флоту розробити план очищення Кримського півострова.

Хоча ці переможні плани тримали у цілковитій таємниці, українці, які з визвольною місією мали пройти Донбас, а згодом і Україну, схвилювано вчитувалися у звернення найвизначніших українських діячів культури — письменників, науковців, художників, музикантів, артистів.

За наказом командування всіх Українських фронтів звернення було розповсюджене безпосередньо перед початком визвольних операцій:

«Виходь на вирішальний бій, народі України!

Своєю участю підтримай боротьбу з ненависним ворогом!

Академік Євген Оскарович Патон із синами Володимиром та Борисом винайшли і запровадили у виробництво зварювальні автомати САГ та АСС, які суттєво збільшили виробництво танків.

Фото з архіву автора.

Пам'ятай, ми не самі, пліч-о-пліч з нами усі народи поневоленої Європи».

Вранці 26 серпня 1943 року після тривалої артпідготовки 1-й Український фронт перейшов у наступ, ступив на священну землю Донбасу. Ніякі мури, ніякі вали не могли стримати наступального натхнення українців, а про контрудари й навіть контраатаки ворога не могло бути й мови. Раптом фронтові гучномовці рознесли по світу до болю знайомі нам, сьогоднішнім, назви міст і населених пунктів, хоча й зруйнованих, але звільнених від ворожої навали: Дебальцеве, Іловайськ, Артемівськ (Бахмут), Горлівка, Краматорськ, Дружківка, Макіївка, Єнакієве, Сватове, Рубіжне, Лисичанськ, Ровеньки, Щастя...

Олександр Довженко, а згодом і Олесь Гончар наводили багато прикладів того, як солдати-українці, яких чимало було у кожному з Українських фронтів, ступивши на рідну землю, плакали, стискаючи у долонях жмені своєї землі...

8 вересня 1943 року — особливий день в історії Донбасу — війська 1-го Українського фронту нищівними симетричними ударами звільнили головні його міста: Сталіно (Донецьк), Ворошиловград (Луганськ), Жданов (Маріуполь). З дахів будинків одразу були скинуті і спалені штандарти з павучою свастикою, натомість як установи, так і мешканці звільнених міст підняли знамена України. І цим усе було сказано: український Донбас повернувся у лоно матері України...

Легендарний Севастополь

Улітку 1934 року випускник гідротехнічного факультету Ленінградського інституту інженерів водного транспорту киянин Борис Цекало отримав призначення на Чорноморський флот. Прибув до Севастополя й одразу відчув на собі погляди здивовані й захоплені: давно, дуже давно тут не бачили спеціаліста з вищою гідротехнічною освітою, а тут (треба ж таке) інженер приїхав. Не знали навіть, куди й приставити молодого фахівця.

Та дуже скоро його запросив

заступник командувача Чорноморського флоту капітан 1-го рангу Косович. Уважно оглянув, посадив навпроти себе. Потім підвівся, витяг із сейфа якісь папери і, крокуючи просторим кабінетом, заговорив:

— Рік тому до влади у Німеччині прийшли фашисти. Фашизм — це завжди війна, яка, зрозуміло, не омине й нас. Це спонукає нас вживати відповідних заходів. Вам, Борисе Пилиповичу, доручається робота виняткової секретності — спорудити підземний командний пункт Чорноморського флоту. Впораєтесь?..

Борис чув про бункери, факультативно навіть їх вивчав, але відповів не одразу:

— Я б хотів ознайомитися із проектною документацією.

— Даю вам одну добу, — відповів Косович і присунув до нього ті папери, які цю цю витяг із сейфа.

Наступного дня Борис передав свою згоду. А ще через кілька днів Косович вручив наказ: Бориса Цекала призначено начальником будівництва спецоб'єкта під кодовою назвою «Холодильник». Оклад — 300 карбованців на місяць, харчування — в ідальні комскладу, звільнення на берег цілодобове, житло — окрема кімната на двох у будинку начскладу.

За нечуваними пільгами, які надавали йому, рядовому матросу, Борис зрозумів особливу значимість об'єкта, який він мав спорудити. Зрозумів і свою особисту роль, і почуття відповідальності вже не полишало його. Щоправда, непокоїло одне «відкриття», яке він встиг зробити: як же відрізняється реальне життя від книжкових істин! Справді, розпочинаючи земляні роботи, він міг лише мріяти про екскаватори, бульдозери, скрепери, які були на озброєнні будівельників Німеччини або Сполучених Штатів. Тут же, у Севастополі, механізації ніякої, усюди панують відсталість і примітивізм. Проте це компенсувалося ентузіазмом підпорядкованих йому людей у формі військових моряків.

За три місяці земляні роботи було виконано. Іще місяць знадобився для того, щоб звести це-

РЕТРОСПЕКТИВА

і Крим

Військовий моряк, киянин Борис Цекало побудував підземний командний пункт Чорноморського флоту, забезпечивши Севастополь почесне звання «місто-герой».

Молодий науковець, уродженець Таращі, що на Київщині, Анатолій Александров звів нанівець ударну силу ворожих підводних мін, завдяки чому було отримано перемогу на морі.

гельний нульовий цикл під усі види комунікацій, і можна було переходити до головного — бетонних робіт. Дві спеціально обладнані «полуторки» завозили бетон із передмістя Севастополя. Через спеку і погані шляхи машини прибували із запізненням — бетон тверднув, ставав непридатним для використання. Цекало порушує питання про будівництво бетонного заводу безпосередньо на території «Холодильника», який уже був обнесений трьома рядами колючого дроту. Борис доводить, що бункер — це передусім бетон, якого треба укласти сотні, може, й тисячі тонн, і бетон потрібен першокласний.

Косович підтримує його і як депутат Севастопольської міської ради досить швидко вирішує це питання.

За три тижні завод дає перший бетон. Моряки одноколесними тачками розвозять його в опалубочні колодязі. Повільно, та все ж ростуть стіни завширшки... два метри.

Найскладніше у бункері — стеля. Борис планує зробити її такої ж товщини, як і стіни. Та спершу сідає за військові довідники. Дізнається, що найпотужніші авіабомби з величезною вагою виробляє Німеччина. Замислюється: чи здатна така бомба при прямому влучанні пробити двометрову залізобетонну стелю? Звичайно, ні. Але ж фашистська преса хвалювано твердить про вдосконалення всіх видів військової техніки й озброєнь. Що коли ворожий мілітаризм винайде авіабомбу зі значно більшою руйнівною силою? Це означає, що ти, інженер Борис Цекало, повинен передбачити це.

І Борис ухвалює рішення: двометрові бетонні стіни вкрити триметровою залізобетонною стелею.

У жовтні, коли підйомні крани уклали останні багатотонні елементи стелі, біля об'єкта зупинився легковий автомобіль. Вартові шанобливо розступилися, пропускаючи двох людей. Косовича Борис упізнав одразу, а от другого... Стривай, так це ж командувач Чорноморського флоту адмірал Кожанов!..

— Товаришу адмірале! — витягнувся Борис. — Будівництво спецоб'єкта — згідно із затвердженим графіком...

— Не треба, — обірвав Кожанов, — покажіть.

Борис вів командувача підземним тунелем, Косович ішов за ними. І раптом вони опинилися у просторому приміщенні, де повним ходом ішли опоряджувальні роботи.

— Так це ж справжній палац! — захоплено вимовив командувач. — Як вважаєте, витримає стеля бомбову атаку?

— Не маю ніякого сумніву, — відповів Борис і пояснив: — Вона витримає навіть і півтонні бомби, а таких ніде в світі не виробляють.

Про підземний командний пункт Чорноморського флоту знали лічені особи з числа найвищого командування. І тому по закінченні всіх робіт не перерізали червону стрічку, не грали духові оркестри, не надсилали урочисті рапорти. Лише найспостережливіші люди звернули увагу на те, що на одній з ділянок Балаклавського шосе з'явився чепурний вишневий садок, якого рік тому тут не було...

Демобілізувавшись, Борис не знайшов нічого іншого, як прийти в альма-матер — Ленінградський інститут інженерів водного транспорту, випускником якого він був. Але тепер у нього інший статус — викладача. Аж тут війна, ворожа облога... Але інститут працював, готуючи кадри офіцерів-будівельників для армії та флоту.

Робота в інституті врятувала його від голодної смерті: замість грошей там давали пайку хліба, ложку маргарину, трохи цукру. Як і всі блокадники, Борис напружено вслухався у повідомлення радіо, яке не приносило жодної втішної звістки: ворог стрімко просувається на схід, блоковано Ленінград, залишено Київ, відчайдушно обороняється Севастополь... Але що це? Минають дні, тижні, місяці, а Севастополь тримається, розрекламований фашистський «бліцкриг» тут явно провалився! Радості Бориса немає меж, як немає сумніву в тому, що тут неабияка заслуга його бункера, який надійно захистив тих, хто командував Чорноморським флотом, і тих, хто керував обороною Севастополя. Та чи міг подумати Борис, що там, у Севастополі, він знадобиться знову...

У квітні 1944 року його запросили до військкомату й повідомили:

— Вам наказано прибути у ставку командувача 3-го Українського фронту генерала Малиновського. Літаком вас доставлять до Новоросійська, звідти військовим катером — у район Севастополя. Вилітати негайно.

Повітрям, а потім морем Борис дістається місця, де на нього чекали. Коли увійшов до кабінету Малиновського, той відірвався від карт, поглянув на Бориса й одразу перейшов до діла:

— Ви будували підземний командний пункт Чорноморського флоту?

— Так точно, товаришу генерале.

— Артобстріли й бомбардування з повітря знищили всі наземні орієнтири. Скажіть, ви змогли б знайти місце розташування бункера?

— Зміг би.

Родіон Якович витримав коротку паузу і сповістив головне:

— Штабами 3-го та 4-го Українських фронтів розроблено план з очищення Криму від фашистських загарбників. Для успіху операції нам конче потрібен підземний командний пункт. Тож беріть людей, виходьте на розташування бункера, зробіть його придатним для роботи й перепочинку.

Усі спроби розшукати бункер, головним орієнтиром якого було Балаклавське шосе, успіху не принесли: ворог обладнав тут потужні укріплення і все, що з'являлося на шосе, знищували мінометним або гарматним вогнем. На щастя, бункер мав і допоміжний вхід, про який знав тільки Борис, — через Інкерманські катакомби, які не мали для ворога стратегічного значення. З невеликого гроту повільно стікав гірський струмок, але саме по ньому повів Борис підпорядкований йому загін матросів.

І раптом усі опинилися у просторому приміщенні, щоправда, у суцільній темряві. Але ж бункер зберігся, Борис одразу впізнав своє дітище. Він доповів генералу Малиновському, що планує провести тут ремонтні роботи, але події розвивалися так стрімко, що чекати не можна було: як тільки обладнали бункер електрикою і зв'язком, сюди пізно вночі переїхала ставка генерала Малиновського разом з представниками 4-го Українського фронту — операція з визволення Севастополя й Криму розпочалася!

Перемога на морі

1 березня 1944 року в цілковитій темряві, без жодного вогника на борту, з Новоросійської бухти вийшла армада кораблів Чорноморського флоту, взявши курс на Севастополь. Проте дуже скоро змушена була повернути назад: крейсер «Радянська Україна» підірвався на підводній міні — одній з тих, якими ворог напашпував фарватер.

Наступної ночі, вже з Анапи, так само крадькома вийшла ескадра Азовської військової флотилії курсом на Севастополь і так само повернулася назад — на міні підірвався есмінець. Далі з'ясувалося: навіть в'юнки торпедні катери не можуть прошигнути кризь небачені для ока мінні поля. Дійшло до того, що у справу втрутився головнокомандувач Військово-морського флоту адмірал Кузнецов, який також рішення не мав.

Проте замислився: міні закладено на глибинах, тож моряки-водолази у стандартних ска-

фандрах нічого вдіяти тут не зможуть, до того ж мін багато — і як їх шукати?... І Микола Герасимович вирішив звернутися до науки. Він тут же зателефонував директору Ленінградського фізико-технічного інституту академіку Іоффе, коротко виклав суть справи. Абрам Федорович відповів, що ця проблематика не відповідає профілю очолюваного ним інституту. Але раптом додав: у його інституті плідно працює представник української фізичної школи Анатолій Александров. До війни, ще працюючи в Києві, він нагромадив непоганий досвід роботи з діелектриками, тож спробуйте звернутися до нього.

Залічені години перед адміралом лежав «Особовий листок з обліку кадрів», і адмірал розшукав головне: «по закінченні університету працював у Київському рентгенівському інституті, де поставив серію успішних дослідів з електричного пробою (розряду). Ці досліді вийшли за лабораторні стіни, знайшли застосування на турбінах Дніпрогесу, знявши з них надлишкову статичну електрику».

Адмірал не надто розумів, до чого тут турбіни Дніпрогесу, але ж київського науковця порекомендував сам академік Іоффе, найвидатніший фізик країни...

Анатолій Петрович Александров пізніше згадував: «У сутінках біля мого помешкання зупинилася чекістська «емка», з якої вийшли люди в одностроях. У мене не було сумніву: зараз мене заарештують. Одразу промайнула думка: «За що?».

На щастя, то були військові моряки. Вони передали не наказ, а прохання очільника Військово-морського флоту: сьогодні негайно вилетіти до Краснодару, звідти до Анапи й Новоросійська.

На моє запитання: «Що трапилося?» — натякнули на заміновані фарватери.

«Стривайте, відповів я, але ж без вимірвальних приладів і хоча б мінімального устаткування мені там робити нічого».

Його привезли на робоче місце, де він завантажив велику коричневу валізку, за плечі закинув важкий рюкзаки.

Військові моряки зустріли Анатолія Петровича, наче месію. Усі з цікавістю дивилися на нього, і мало хто врів, що цей молодий науковець виграв двобій зі смертельними мінами. Александров тим часом зажадав, аби на кожний корабель доставили бухти оголеного дроту — мідного, алюмінієвого, навіть колючого — все одно. Він наказав, аби цим дротом були обтягнуті корпуси усіх кораблів, а обидва кінці потрапили до його рук. Коли це було зроблено, Анатолій Петрович до приладу власної конструкції з назвою мас-спектрометр почав підключати кінці дротів. Потім крутонув якесь коліщатко, і по дротах, викидаючи іскри, побіг діелектричний пробій...

...Пізнюю ночі в цілковитій темряві, без жодного вогника, з Анапи й Новоросійська узяли курс на Севастополь військові кораблі Чорноморського флоту. Ось і позначені на лодціях райони залягання магнітних мін. Кораблі не знижують швидкості, і — о диво! Жодна з мін навіть не зрушує з місця...

Багато років потому командувач Азовської флотилії адмірал Сергій Горшков у книзі спогадів «Захищаючи Крим» так згадував ті часи: «Александров виходив із того, що всі підводні міни — магнітні. Коли діелектричні розряди він пропускав повз броньовані корпуси кораблів, то вони става-

ли діелектриками і вже не притягували до себе магнітних мін. Анатолій Петрович наочно довів: усе геніальне — просте».

Просте... Але цю «просту» загадку так і не розгадали гросадмірала Редер і Деніц, американці ж і англійці як союзники запровадили винахід Александра на своїх флотах.

Слава українського науковця Анатолія Александрова гриміла повсюди, а груди уродженця Київщини цілком закономірно прикрасила Золота Зірка Героя...

Крим і Україна

Так склалося, що найбільш знакові події в історії Криму закінчувалися цифрою «4». І справді...

1934 року українець Борис Цекало побудував у Севастополі підземний командний пункт Чорноморського флоту, завдяки чому під час війни Севастополь протримався 256 днів, отримавши почесне звання «місто-герой».

1944 року на суходолі військова 3-го та 4-го Українських фронтів розгромили 17-ту «кримську» армію ворога, очистивши Крим від фашистських окупантів, генерали Йенеке та Штупльнагель опинилися у полоні.

На морі український науковець Анатолій Александров звів нанівець руйнівну силу ворожих підводних мін, забезпечивши перемогу Чорноморському флоту й Азовській військовій флотилії.

1954 року верховний совет російської федерації заявив на весь світ (дослівно): «Крим економічно, етнічно й історично пов'язаний з Україною набагато більше, ніж із Росією».

Україна не відсахнулася, і дуже скоро ця депресивна територія зазнала різючих змін: за короткий термін був побудований Північно-Кримський канал, і води Дніпра зняли одвічну проблему Криму — відсутність прісної води.

Україна підвела сюди дешевий струм Дніпрогесу, і головні міста Криму — Сімферополь, Севастополь, Ялта, Керч — по вечорах уже не потопали в темряві, в них відкрився тролейбусний рух, а найдовша у Європі тролейбусна лінія Сімферополь—Ялта перевезла мільйони туристів.

У головних містах Криму український агропромисловий комплекс побудував зернові термінали (елеватори), а хлібороби щедрої на врожаї сусідньої Херсонщини засипали їх добірним українським зерном.

І головне: Україна надала Криму статус автономної республіки, а це дало йому право мати свій парламент, свій уряд.

2014 року в Крим вдерлися інші загарбники — рашистські, довівши світу, що «руссій мір» — то не мир, а війна. Новітні варвари перекреслили й забули висновок російського ж верховного союзу 1954 року (дослівно): «Досить пригадати роль українського козацтва в освоєнні кримських земель і боротьби з турками, які в XV—XVIII ст. існували тільки за рахунок пограбування південних земель України і Криму».

Тепер вже не турки, не фашисти, а рашисти принесли в Крим війну, відтак півострів мілітаризований і понині, а підпорядкований рашистам Чорноморський флот несе загрозу не лише Україні, а й усім країнам Чорноморського басейну.

2024 рік — рік надії. Успішно атакуючи наземні й морські об'єкти окупанта, Збройні сили України наближають день визволення Криму, його повернення в лоно України. ■

Ганна ЯРОШЕНКО

«А буває таке, що й двічі або тричі на тиждень, — уточнює 67-річна Галина Анатоліївна під час нашої розмови. — Зазвичай після безсонної ночі рано-вранці передаю волонтерам для наших армійців і 130, і 200, і 300 пиріжків. От останнього разу напекла 176 — і це тільки пиріжків. А ще ж печу й булочки, і буханці та паляниці пшеничного хліба, а також книші, пампушки з часником і кропом до борщу — хлопці їх особливо люблять».

Військові на передовій уже добре знають випічку пані Галини

Усе почалося з того, що кобеляцька волонтерка Марина Сідаш у соцмережах закликала членів своєї територіальної громади жертвувати посильні кошти на підтримку українських сил оборони. Пані Галина знала молоду жительку Кобеляк: свого часу та навчалася з її сином у паралельних класах (у Сухинівці своєї школи давно немає).

«Оте звернення зачепило мене за душу. Проте на ту пору я мала настільки жалюгідну пенсію, що навіть не хотілося озвучувати її розмір. Попри це, мені дуже хотілося чимось допомогти нашим військовим, — ділиться Галина Кравченко. — Тож написала в месенджері Марині, що воліла б внести лепту в нашу майбутню перемогу своєю працею. Через деякий час очільниця волонтерської групи запитала, чи можу я напекти хліба, пиріжків для наших бійців. Та нема проблем.

Попервах і справді не було проблем. Та згодом далосся взнаки те, що пенсія, як уже зазначала, мізерна, а ціни в магазині на борошно, олію, вершкове масло, цукор тощо, самі знаєте, нині добряче «кусаються». І тоді Марина сказала, щоб я не соромилася й озвучувала потребу в продуктах для приготування виробів з тіста. Так вона почала підкидати мені борошно, яйця, олію, дріжджі тощо (а щось, як і раніше, сама докупую).

Привозить усе Маринин чоловік Сергій Сідаш, а буває, Микола Міщенко — імен та прізвищ інших людей узагалі не знаю».

Після цього справи пішли значно веселіше. Запитую в Галини Анатоліївни, в чому її секрет приготування печених виробів з тіста, чому все виходить так смачно. У відповідь жінка всміхається й знизує плечима: мовляв, жодних секретів. «Просто до всього треба підходити творчо, — радить вона. — От, скажімо, рецепт вимагає, щоб до складу тіста входило молоко, а в мене його якраз немає. Тож натомість додаю вершкове масло, сметану. Знаєте, якщо готувати з душею, то і з дріжджового тіста на воді можна спекти надзвичайно смачні вироби».

«Чи не з перших днів повномасштабної війни до моєї волонтерської команди приєдналася чудова господиня Галина Кравченко, і тепер жодна наша поїздка до захисників не відбувається без запашних смачних виробів з тіста домашньої випічки від цієї супержінки, — зазначає на своїй сторінці у фейсбуці Марина Сідаш. — Навіть коли потрібно було приготувати незапано-

ДОБРА СПРАВА

Бойові пиріжки

Жителька села Сухинівка Кобеляцької територіальної громади, що на Полтавщині, Галина Кравченко чи не з перших днів повномасштабної війни щотижня готує печені вироби з тіста для наших захисників

Галина Кравченко відправляє печені вироби з тіста на фронт іще гарячими.

вану партію хлібобулочних виробів у короткий термін, Галина Анатоліївна жодного разу не відмовила. Хлопці на передовій уже добре знають її випічку, завжди чекають на цю смакоту й дуже хвалять».

Пані Галина ще раз наголошує: усе готує з великою любов'ю в серці — можливо, тому й випічка виходить смачна. Буває, пече малі пиріжечки (таких на жаровні й 25-30 поміщається). Хоч більше любить ліпити великі пиріжки, як це колись робила її бабуся Оришка, щоб одним таким виробом з тіста можна було наїстися. Аби бодай чимось порадувати наших воїків, старається урізноманітнювати начинку. З усмішкою перелічує види начинок, які використовує: це й картопля з кропом, і капуста, і вишні, і яблука або густий джем із плодів та ягід, і кисломолочний сир з родзинками.

«І отак увесь час мудрую. Кисломолочний сир інколи купую сама, кілька разів його підкидала сваха, — конкретизує Галина Кравченко. — А ще родина Холодних із села Гайове, яка тримає кіз, вряди-годи постачає як сир, так і молоко, сироватку, сметану чи вершкове масло. Буває таке, що й односельці зрідка допомагають. Одна жіночка якось принесла 16 яєць, друга — дві баночки варення, десь 5 кілограмів борошна, сухі дріжджі. Хлопчина, який тримає корів, одного разу привіз молоко, сироватку й сир. Я їм усім вклонилася».

Іноді жінка дивується, як її електричні духовки витримують отаке навантаження

Пані Галина зізнається, що давно мріяла про символ родинного вогнища у своїй оселі — українську піч. І, мабуть, таки втілила б цю мрію в житті, якби на заваді не стала війна. Тож тепер жінка випікає вироби з тіста для наших військових у двох електричних духовках. Іноді сама дивується,

Окрім усього, пані Галина бере участь у ярмарках на підтримку воїнів ЗСУ. Фото Костянтина БОБРИЦЕВА.

як вони витримують отаке навантаження. Звичайно, її духовки й електроенергію поглинають дай Боже, та Галина Анатоліївна на те не зважає. «Справді, за місяць злічильник «накручує» добрячу кількість кіловат-годин, — констатує вона, — але я викручуюся, за все плачу сама — і це теж мій внесок у нашу прийдешню перемогу. Найзаповітніше бажання — аби врешті став мир, щоб більше не гину-

ли наші хлопчики». На фронті нині перебувають і представники родини пані Галини: зять, чоловік онуки (той був поранений, та після лікування й реабілітації знову повернувся у стрій), а також племінник.

Щодо самого процесу приготування випічки, то все, за словами героїні цього матеріалу, відбувається вночі. Навіть начинки для пиріжків вона не готує звечора, бо хоче, аби все

було свіженьке.

«Іноді взагалі не лягаю спати, а інколи, буває, приляжу на кілька годин, та вже о другій годині ночі схоплююся на ноги й замішую тісто на першу партію пиріжків (на 3-4 жаровні). Поки воно підходить, готую начинку — тушкову капусту чи роблю картопляне пюре. А коли пиріжки печуться, замішую тісто на другу партію виробів. Отак налагодила своєрідний «конвеєр», — у Галини Кравченко все вже відпрацьовано до дрібниць. — Хоч, відверто кажучи, деколи падаю з ніг, серджуся на себе, що звалила на плечі не надто посильну ношу. Мені ж 67 років, уже «стрибає» артеріальний тиск. І не можу цього не робити. Бо розумію, що нашим хлопцям, які стоять на передньому краї оборони, у стократ важче. Кожен нині воює з ворогом, як може. Я «воюю» пиріжками. До речі, військові іноді телефонують мені з передової й дякують. Я в такому разі не можу стримати сліз. А один воїн з нашої громади — Тарас із позивним «Холод», коли приїжджає, буває, з фронту на короткий перепочинок, щоразу й мене навідує — мені це так приємно. Завжди його обнімаю і, усміхаючись крізь сльози, бажаю, щоб його обминали ворожі кулі та снаряди, щоб він лишився живий і здоровий».

Галина Анатоліївна відправляє печені вироби з тіста на фронт іще гарячими. Перед цим упакує їх у коробки з підчтива, пряників (спочатку сама збирала такі упаковки по магазинах, а з часом їх почали підкидати інші волонтери), щоб було зручно транспортувати до місця призначення. У такий спосіб смачні ароматні пиріжки, булочки тощо потрапляють на стіл військових завжди свіжими.

«Тієї ночі, коли в мене випічка, і мій чоловік Олександр (разом ми прожили 48 років) не спить — за все переживає, — зауважує пані Галина. — Він інвалід, переніс три інсульти, внаслідок чого ледве пересувається за допомогою палиці. Догляд за ним і підтримка також повністю лягли на мої плечі».

Втім, Галина Анатоліївна всьому дає раду. Серед іншого, охоче бере участь у ярмарках на підтримку воїнів ЗСУ. Марина Сідаш зазначає, що одного разу на виручені від продажу її домашніх смаколиків кошти на суму майже тисяча гривень придбали ліки для наших військових. Пані Галина чи не все життя є активною учасницею сільської художньої самодіяльності й досі співає у складі жіночого ансамблю на сцені Сухинівського будинку культури, а також під музику декламує патріотичні вірші, полюбляє читати гуморески.

«Про мене вже писали місцеві журналісти, — хвалиться насамкінець моя співрозмовниця. — Справжньою диковинкою їм видалося те, що я висівала у дворі квіти у вигляді нашого національного герба, викладала камінням напис «Слава Україні!». Вирощувати квіти — це одне моє захоплення: самих тільки лілій, які просто обожнюю, у мене понад сто кущів. Коли зацвітає все оте різнокольорове розмаїття жоржин, гладіолусів, айстр, лілій, здається, немов душа співає поміж них». ■

РОЗВИТОК ГРОМАД

«Серпневе» тепло в кожну домівку

Благодійна організація August mission зі США подбала, щоб селяни під Полтавою не сиділи без води і світла

Ганна ВОЛКОВА

Друга партія генераторів, на які залучила кошти (100 тисяч доларів) благодійників зі США керівниця управління стратегічного розвитку Полтавської міськради Влада Співак, підстрахуватимуть енергосистему в старостатах.

«Коли я розповідала про рашистський терор, багато хто плакав»

Наш бус вирушає від приміщення ГО «Міжнародний інститут розвитку громад», який нещодавно відчинився по вулиці Соборності, 46-В у Полтаві, слідом за невеликою критою вантажівкою, в якій розмістилися п'ять генераторів середнього розміру, й ми беремо курс до приміського села Тахтаулове. Біля сільради вже зібралися місцеві мешканці.

— Тут і війни не треба! — чую, перемовляються між собою жіночки поважного віку. — Он тиждень тому як налетів буревій — дерева повалило, електродроти пообривало, і цілу добу світла не було.

— Та вам що? — обзивається до неї інша жінка. — У приватному будинку жити ще можна. А до нас на четвертий поверх вода не поступає, як світла нема.

Тим часом чоловіки взялися вивантажувати доставлений подарунок для громади. Поки його не сховали в надійному місці до надзвичайної ситуації, всі присутні разом з гостями стають біля ще запакованого генератора для спільного фото.

— Ми з моїм колегою Біллом Коулом дуже щасливі бути тут разом з вами й раді допомогти вирішити ваші проблеми, — звернувся з короткою промовою до присутніх мешканців Тахтаулового Девід Еджел — директор з питань розвитку громадської благодійної організації August mission («Серпнева місія») зі США, що займається гуманітарною допомогою Україні. — Прихожани Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів, що розташована у Солт-Лейк-Сіті (штат Юта, Каліфорнія. — Авт.), допомогли нам зібрати 100 тисяч доларів, на які ми придбали в Україні дев'ять однакових генераторів потужністю 17,5 кіловат. Сподіваюся, вони служитимуть вам довго й у ваших оселях завжди буде вода.

Перекладала сказане Девідом керівниця управління стратегічного розвитку Полтавської міської ради і депутатка Влада Співак. Це вона ініціювала збір доларів на генератори для Полтавської громади майже рік тому, перебуваючи у США на запрошення співзасновника «Серпневої місії» Роберта Локхеда.

Роберт домовився з директором храму (так дійсно називається посада), прихожанином якого він є, про те, що Владі дадуть слово для виступу.

— Коли після меси я розповідала присутнім, що в наших містах і селах через терор російського війська люди змушені ховатися у підвалах, днями сидіти без тепла, води і світла, багато хто плакав, — пригадує Влада Співак. — Я попросила їх пожертвувати кошти на генератори. Тамтешня церква чомусь нагадувала мені Міністерство соціальної політики, де акумулюють і розподіляють кошти на підтримку тих, хто їй потребує. Там, на іншому континенті, так само, як і в нашому полтавському Свято-Успенському кафедральному соборі, працює величезний гуманітарний штаб. Ми з Робертом та його дружиною тоді ж підключилися до збору гуманітарних наборів для українців.

Також завдяки Роберту мерія невеликого містечка Мідвей влаштувала зустріч Влади Співак з місцевими активістами, перед якими вона виступила з промовою про війну в Україні. Присутні тут же підключилися до збору коштів. Хто жертвував п'ять тисяч доларів, хто 40... А мешканці міста за ініціативою мера Селести Джонсон усю виручку, отриману на традиційному ярмарку, вперше в історії Мідвея спрямували не на потреби власної громади, а на підтримку полтавців, котрі так само, як і всі українці, потерпають від терористичних атак росіян на енергосистему. Діти ж на знак підтримки своїх українсь-

ких ровесників, які змушені лікуватися у медзакладах без світла, малювали для них картини...

Досить швидко потрібну суму зібрали, і вже наприкінці зими до Полтави прибула партія генераторів, які задля економії доставки були придбані в Польщі. Роберт Локхед особисто був присутнім при розвезенні їх на задалегідь визначені об'єкти. Тоді джерела альтернативної енергії різної потужності отримали 2-га та 4-та міські клінічні лікарні, обласний кардіоваскулярний центр, міська дитяча лікарня. З-тя клініка отримала два генератори, один з яких розрахований на автономну роботу операційної, обладнаної в підвальному приміщенні. Сьомий генератор було встановлено у Гожулівському старостаті для підтримання тиску подачі води на верхні поверхи житлових будинків.

«Весь світ у боргу перед українцями, томи ми будемо вас підтримувати, скільки треба»

І ось тепер, у листопаді, до Полтави прибула ще одна партія генераторів, закуплених (уже в Україні) на пожертви прихожан Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів. Їх дев'ять, усі вони мають однакову потужність — 17,5 кВт, працюють на дизелі. І всі розвезені по сільських старостатах, що найбільше потерпають від відсутності води, подача якої залежить від електроенергії. Оскільки генератори невеликі, вони мобільні, і їх можна в разі потреби доставляти до дитячих та шкільних закладів, щоб кухарі мали змогу підігріти дітям їжу.

Окрім Тахтаулового, генератори доставлені до Бричківки, Сем'янівки, Ковалівки, Гожулів, у Валки, Пальчиківку, Черноглазівку, Біологічне.

— У нашому селі стоїть стара водонапірна вежа, збудована ще за часів колгоспу, і одна колонка, — розповідає помічниця старости Ковалівського старостату Вікторія Цигурова. — І там, і там встановлені електричні насоси. Тому коли зникає електрика — починається колапс. У нашому старостинському окрузі мешкають п'ять тисяч людей, половина яких — у Ковалівці. Води, закачаної у вежу, вистачає на дві три години, далі мешканці, приєднані до централізованого постачання, змушені ходити по воду до тих, хто має колодязі.

Ще критичніша ситуація у Сем'янівці, де ґрунтові води надто близько підходять до поверхні. Відтак колодязів тут ніхто не копає, і 220 споживачів залежать від централізованої подачі води. А насос, який подає воду до вежі, звісно, електричний. Тож немає енергії — немає води.

— Генератор, який нам сьогодні подарували, — наш порятунок, — не стримує радості староста Наталія Іонова.

Директорка Сем'янівського НВК Олена Промська також дуже задоволена. Каже, завдяки генератору діти в разі відсутності світла будуть забезпечені гарячим харчуванням, адже у закладі стоять електричні плити.

Я бачила, як у радника місії Білла Коула наверталися сльози на очі, коли він дізнавався, що у кількох з малюків із Сем'янівки батьки служать у ЗСУ. І як він захоплювався родиною з Ковалівки, в якій усі чоловіки — батько і два зяті — воюють з окупантами.

— Вони боронять зараз не тільки свою землю, не тільки Україну, — говорить Білл, батько трьох дітей і п'яти внуків. — Вони захищають весь світ. Весь світ у боргу перед українцями! Тому ми вам не просто співчуваємо. Ми будемо вас підтримувати доти, доки це буде треба. Війна обов'язково закінчиться перемогою України, американці в цьому не сумніваються.

Генератор — порятунок для старої вежі у Ковалівці.

У Тахтауловому будуть з водою й електроенергією.

Фото Сергія РОМАНЕНКА.

Один із генераторів лишився у Бричківці.

Дітлахи з Сем'янівки матимуть теплі обіди, якщо рашисти «вимкнуть» їм світло.

— Наші американські друзі з August mission відгукнулися й на інші нагальні потреби Полтавської громади, — додає Влада Співак. — Так, на прохання дирекції четвертої лікарні були придбані апарати для цілодобового вимірювання кров'яного тиску. А другій міській лікарні, щоб запустити вже встановлений апарат МРТ, потрібне джерело безперебійного живлення для захисту цієї дорогоцінної техніки. Його ціна — близько півтора мільйона гривень. Тому я знову звернулася до «Серпневої місії» з проханням допомогти у придбанні такого при-

строю. Частина коштів благодійники вже проплатили дилерській фірмі у Києві, яка займається поставками техніки. І невдовзі вартісний МРТ матиме альтернативне постійне джерело живлення.

А загалом цей матеріал не стільки про важливу для полтавських старостатів подію і не стільки про народну дипломатію чи безцінну підтримку України з боку американського народу. Він, радше, про те, як одна людина з полтавської влади вирішує питання стратегічного значення, залучаючи мільйонні іноземні інвестиції заради безпеки і розвитку громади. ■

■ ДІАСПОРА

«Батьківська хата» пам'ятає Голодомор

Як покази автентичних українських строїв і фотороботи допомагають збирати кошти для потреб українських захисників

Оленка БРАВО, Катерина ВОЙНОВА, Наталка СТУРДЖІЛ, Світлана ЗАДОРОВСЬКА
США

Вже понад 630 днів в Україні триває повномасштабна війна проти найпідступнішого ворога у світі. На початку, після 24 лютого 2022 року, ми, як і багато інших діаспорян, полишили всі культурні проекти і почали збирати пожертви у вигляді грошей, аптечок, військових знарядь, форми тощо... Через деякий час американці перестали жертвувати речі і гроші просто так, на жаль. Люди втомлювалися, накопичені ресурси закінчувалися...

Тож ми повернулися знову до того, що вміємо робити найкраще, — культурної зброї і дипломатії. Почали організувати події різних масштабів. Невеличкі — у бібліотеках та місцевих закладах, де збирали, бувало, тільки кілька сотень добровільних доларів. І події, які об'єднували декілька сотень, а й то тисяч людей і скарбничку для допомоги Україні наповнювали щоразу 200-300 тисячами доларів. Ми постійно працювали над упізнаністю нашої неньки тут, за океаном. Організуємо просвітницьку роботу, щоб інформація про Україну постійно звучала в місцевих громадах та медіа, не тільки українських.

Спільно зі Швейцарією, Францією і Канадою

Три роки живе «Батьківська хата. Homestead» — унікальний українсько-американський проект, який привертає увагу людей з усього світу до різноманітних аспектів української культури та села кінця XIX — початку XX століття. В рамках цього проекту охочі потрапляють у світ українських традицій, автентичної пісні, дізнаються більше про національний одяг, побут, архітектурні особливості та ремесла наших пращів за регіональними ознаками.

Всі ці елементи поєднані у сюжети з різних областей України. Наприклад, одяг, архітектура і співи з Черкащини або всі три елементи з одного села на Гуцульщині. «Батьківська хата. Homestead» — не лише привідні двері у минуле, закликаючи всіх здійснити захопливу подорож у часі.

Тільки протягом крайнього року команда проекту виконала величезну роботу, включно з організацією виставкових заходів та показів автентичного одягу з приватної колекції Наталки Стурджіл. На цих подіях активно збирали гроші для українських захисників. Ці заходи відбулися в різних країнах, включно зі Швейцарією — з легкої договорності між Оленкою Браво та Анастасією Ющенко; Францією — за підтримки Олени Сухоцької; Канадою, дякуємо Ірині Мітронович; США (Техас, Колорадо та Джорджія) та, звичайно, Україною. Це широка географія промоції української культури.

Багато подій заручилися підтримкою місцевих діаспор та влади. На багатьох заходах були присутні посадовці: урядові, з мерій міст та різних міжнародних організацій. Партнеркою проекту і співорганізаторкою заходів в Остіні стала Катерина Войнова — українка з великим серцем, співзасновниця Української школи Остіна (Техас). Вона — волонтерка для неопрофиту Ліберті Юкрейн Фондейшин (Liberty Ukraine Foundation) з початку повномасштабного вторгнення, яка розділяє засадничі принципи проекту «Батьківська хата. Homestead» про необхідність збереження і розвитку української культури для підтримання національної свідомості українців за кордоном, відтворення і налагодження зв'язків з Україною, просування її інтересів на світовій арені.

Допомога для полку «Азов»

У Нью-Йорку етнографічний проект «Батьківська хата.

Homestead» уперше презентував себе нещодавно, 5 листопада. Мистецьку акцію організували для пошанування пам'яті 90-х роковин Голодомору 1932—1933 років в Україні — геноциду українського народу і подвигу краєвих синів та доньок України, які нині захищають рідну землю від російських окупантів. Виставкову подію відвідав Митрополит Борис Гудзяк, архієпископ Філадельфійський Української католицької церкви. Владика тепло відгукнувся про засновників і організаторів презентації та висловив бажання придбати для своєї резиденції у Філадельфії всі 12 уперше представлених у Нью-Йорку фотокартин.

«Унікальність проекту полягає в тому, що на сьогодні вже чотири десятки світлин, знятих у Національному музеї народної архітектури та побуту України, демонструють строї різних етнографічних регіонів України кінця XIX — початку XX ст. разом зі спорудами відповідних теренів, — написала після відкриття в американській газеті «Сурма» Валентина Шемчук. — Метою виставки в Нью-Йорку є показати контраст між тим, як жили українці до Голодомору 1932—1933 років в Україні, заподіяного сталінським режимом, та до жахливих звірств сучасності — війни путінської росії проти України.

І тоді, й нині зайді поливають кров'ю нашу землю, вбивають українців, нищать їхні оселі, нашу мову, культуру, церкви. Як у часи Великого Голодомору українці вимінювали родинні прикраси та вбрання на хліб та закопували національні строї, так само народний одяг і нині українці рятують від окупантів-бузвурів. Та рашистам не вбити нашу українську ідентичність, про що свідчать також і світлини проекту: знову золотиться сумське зерно в долинах дівчини, вбраної в одяг Буринського й Роменського районів, та стоїть у задумі вітрак із Путивльщини як свідок давньої історії, а у стрій трьох поколінь однієї родини із села Качали Бородяньського району вбралася славна киянка та прийшла до церкви».

Квітами та оплесками глибокої вдячності організатори виставки та учасники зібрання привітали присутніх захисників України Сергія Паука та Андрія Ткачука, які перебувають у Нью-Йорку на протезуванні та реабілітації. Загалом у події взяли участь як українці материкової України, так і представники тейхаської діаспори. Оленка Браво — авторка проекту

Показ українських строїв на закритому дипломатичному прийомі, який організували UNWLA 118-й відділ (Союз українок Америки) та генеральне консульство у місті Г'юстон за підтримки генконсула Віталія Тарасюка, серпень 2023 р. Фото Ірини Вишківської надане Оленкою Браво.

«Батьківська хата. Homestead», засновниця української школи в місті Сан-Антоніо, співорганізаторка українсько-американської платформи «Єднання» представила фотосторію про оселі, церкви, родинне життя українців Вінниччини, Гуцульщини, Закарпаття, Київщини, Одещини, Полтавщини, Полісся, Сумщини, Тернопілля, Харківщини, Черкащини, Чернігівщини. Цей показ супроводжували відеолістинки — записи пісень українців тих регіонів.

Модерувала зібрання Валентина Шемчук — заслужений працівник культури України, членкиня Національної спілки журналістів України. Українські та кримськотатарські пісні й музику гостям зібрання подарували хор «Молода думка», його художній керівник і диригент, заслужений діяч мистецтв України Василь Гречинський, хормейстери Оксана Антонів і Соломія Козій, вокальна студія «Писанка», її художній керівник і засновниця Ольга Обертос, співачки Леся Верба та Ліліан Діттан, «Думкарі» — флейтистка Дарина Козій, фортепіаніст Максим Хоминець, вокалісти Софія Мельник, Владислав та Устин Чорні.

Усі кошти, які були пожертвовані на зібранні, використано для придбання в Нью-Йорку турнікетів для захисників України. Організація «Ліберті Юкрейн» доправить турнікети в бригаду «Азов».

Зібрання відбулося за участі консула Генерального консульства України в Нью-Йорку Наталі Мусієнко, Всечесних отців василіян Кирила й Олексія, які щиро сприяли в підготовці події, присутні вітали почесну голову Союзу українок Америки Ірену Куровицьку, почесну голову округи Нью-Йорк США Лідію Слиз, голову округи Нью-Йорк США Марію Венгер, посестер з міста Йонкерса — із 30-го відділу США, американців зі штатів Коннекти-

Учасники «Батьківської хати» в Остіні, фестиваль SXSW, березень 2023 року. Фото Фаріда Зарінабаді надане Оленкою Браво.

кут і Пенсильванія та гостей з України, які прилетіли на пановане зібрання.

«Як вияв любові до святої батьківської хати, яка була прихистком у жахливих злочинних роки Голодомору в Україні, і як вияв глибокої шани до батьківської хати, яка є оберегом захисників України, постав у Нью-Йорку етнофотообраз рідного обійстя, злітали над Нью-Йорком слово і пісня про рідну оселю, про Україну, про жертвність українців у боротьбі проти російських окупантів. Разом до Перемоги!» — написала «Сурма».

«Батьківська хата» прагне доїхати фотографувати в Чикаго

Культура є найціннішим активом нації, адже саме культура визначає національну ідентичність та унікальність. Крім того, проект «Батьківська хата» активно впливає на підтримку української спільноти в Америці та робить важливий внесок у розвиток української культурної спадщини.

На дивовижному святкуванні нещодавно проєкт з'явився в самому серці Техасу під час концерту до Дня миру-2023 у приміщенні Капітолія штату Техас. Ця подія об'єднала багатий культурний спадок українців та художні таланти місцевих жителів Остіна у важливому пориві єдності та стійкості. Фотографії і полотна в художній обробці партнерства проєкту з художницею Альоною Модлескі прикрасили центральну кімнату Капітолія штату Техас, перетворивши її на святилище мистецтва та культури. Доедалися до івенту український фоготист і піаніст Олександр Седін, співачка, соловейко української громади Остіна Олександра Пеліту, ансамбль українського народного танцю «Соняшник».

Неоціненою також стала колаборація з проєктом «Берегині» Світлани Севостьянчик — художниці з Києва. Її картини часто представлені разом з проєктом «Батьківська Хата. Homestead». І ці події не просто про музику та мистецтво. Це прагнення спільно подолати виклики, навіть у часи війни.

Одна з найяскравіших подій — участь проєкту і показ автентичного українського вбрання на South by Southwest («Південь на Південний Захід»). Це один із найбільших і найвпливовіших культурних, технологічних та медіафестивалів у світі. Він про-

водиться щорічно в Остіні, Техас, США. SXSW включає покази найновіших фільмів (документальних, короткометражних тощо), обговорення інновацій у галузі кіно, демонстрації новітніх технологій, стартапів та інформаційних інновацій. Тож престижно було «Батьківській хаті» продемонструвати українські строї. Організаторками SXSW від України виступали Катерина Дегтяр та Ганна Зен.

Неймовірно потужним був благодійний захід «День української культури у Г'юстоні» в Ecclesia Houston за підтримки Consulate General of Ukraine. Хедлайнерами були: виставкова подія «Батьківська Хата. Homestead» та співачка Bria Blessing/Бріа Блессінг. Експозиція проєкту тривала понад 2 місяці й збрала понад 10 тисяч глядачів, які пожертвували понад 50 тис. доларів.

У грудні ще планується благодійний продаж робіт. Тобто чекаємо ще фінансової допомоги для України.

Ці події є дуже важливими, адже цільовою аудиторією були саме американці. Саме їхня підтримка на майбутніх виборах є дуже важливою для перемоги України. Щоб показати і довести значимість України на світовій арені — як символу справедливості й незалежності, країни, яка протистоїть агресору.

В Україні також було представлено проєкт кілька разів. Важливою стала виставкова подія Центру фольклору та етнографії Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, за підтримки ШДІБри Володимира Васильовича — кандидата історичних наук, етнолог, колекціонера народного одягу.

Проєкт «Батьківська хата» продовжує фотографувати у різних куточках США діаспорян, вбраних в автентичний український одяг, на тлі видатних пам'яток того чи іншого міста. Раніше, також і в Україні до повномасштабної війни, було відзнято 40 епізодів, які фіксують понад 200 фотографій. Цього року зйомки не були дуже активними. Але відзняли, зокрема, відому українську скрипальку в Лос-Анджелесі — Кароліну Проценко. Дуже кортить нарешті доїхати до міста, де зосереджена найбільша українська громада, — у Чикаго. За 50 років, 100 років історію ж бо вивчати муть за знімками. ■

Костянтин РОДИК

Нещодавно гарвардський професор Мартін Пухнер опублікував дивну на перший погляд працю «Писаний світ» з викличним підзаголовком «Як література формує історію» (2018; український переклад — 2022; рецензія в «УМ» від 05.07.2023). Вже на початку він шокує читача: «Певні тексти врешті-решт оголошувалися священними, що спричиняло жорстоке суперництво та війни між читачами різних писань... Країни засновувалися на текстах... Земна куля щораз більше нагадувала мапу, сформовану літературою». Починає Пухнер з «Іліади», яку вважає твором, що сформував класичну імперську ідеологію: походи Олександра Македонського були його особистою «реконструкцією» Троянської війни; знання грецької мови (через Гомера) на підкорених територіях стало перепусткою для «туземців» до соціальних ліфтів метрополії; завдяки поширюваному «Іліадою» письму виник бюрократичний апарат.

Література є не лише резонатором ідей, а й їхнім перекладачем із мови інтелекту на мову емоцій. В основі ж емоцій — інстинкти, котрі, як свідчать сучасні нейробіологи, мало чим відрізняються від тваринних. Британський дослідник Вілл Сторр поєднав нове знання про мозок із літературознавством: «Якщо хочете знати, наскільки упередженою та несамовитою була б людина з несформованою моделлю реальності, просто уявіть чотирирічку. Або чотирнадцятирічного підлітка». (Наука сторітелінгу. Чому історії впливають на нас і як ними впливати на інших. — К.: Наш формат, 2022).

Коллективна модель реальності формується інструментом, який називають мораллю. Вона зазвичай базується на сучасних інтелектуальних уявленнях, які і є «скрепами» для суспільства. Тож політика просто мусить послуговуватися ними, реальними чи вигаданими. В одному зі своїх романів Дмитрій Биков кинув промовисту фразу: «Держава жахлива, нема слів, але іншого захисту від народу не буває».

Інша річ, чого хоче політика: замирення інстинктів задля спільного знамення загального добробуту, а чи провокування їх заради персонального панування. Так, це дихотомія «демократія—тоталітаризм». Відмінність між ними ще й у тому, як вони використовують літературу: демократія демонструє її одкровення (Свіфт, Кафка, Орвелл), тоталітаризм — замовчує або дискредитує. Перший і найбільший тоталітарний лідер нового часу — Ленін — користувався у своїй прагматичній Достоевським, маскуючи це під псевдорелігійні «скрепи» Маркса—Енгельса (котрі також базували свою теорію на ресентименті, ядучому еліксирі інстинктів). Через те Ленін публічно ганив Достоевського і протиставляв йому Толстого, який мало знався на тогочасній соціології. Хтось із нащадків цього російського класика сказав, що «Війна і мир» — це історія не так Росії, як лише п'ятисот її топ-сімейств. Про мільйони «творців» — тобто реальну історію — писав Достоевський. Толстой для Леніна був камуфляжем попри очевидний крах його ідей; Лев Ніколаєвіч мав власне видавництво, яке поширювало його книжки за демпінговими цінами — тобто масовими накладками. Нарівні з так званою «лубочною» літературою, тодішнім аналогом нинішніх телесеріалів. Але, попри однакові ціни, конкуренції не витримав. «Загадочна русская душа» однозначно визначилася з пріоритетами: цікавіше — про вампірів у всіх їхніх іпостасях, наприклад, у Раскольнікові.

Роман Достоевського «Злочин і покара», де започатковано дискусію про ідею «Бога нема — і все дозволено» (тобто, «скінчилася» мораль і влада інстинктів повертається) опубліковано у січневому (1866) числі журналу Михайла Каткова «Русский вестник». І це показово: Фьодор Михайлович запропонував рукопис не пушкінському журналу «Современник», який фокусувався винятково на літературі, а часописові з виразним жовтим відтінком — то був аналог сучасних «глянсових» медій. Про пана Каткова цікава ремарка в заснованому 2004 року московському журналі «Со-Общение» (з підзаголовком «Технологічний журнал для гуманітаріїв»): «Катков справді був піонером — у тому, що сьогодні називаємо «іміджмейкерством» і «чорним піаром». Він став першим, хто

приспонував техніки III відділення до журнальних практик. Каткова та багатьох інших політичних піарників 19-го та 20-го століття усе ще розглядають як правдивих теоретиків і намагаються зрозуміти їхню «систему й еволюцію світогляду», замість того, щоби визначити замовників та їхні прості цілі».

Схоже, патроном публікації роману Достоевського був саме тодішній попередник КІБ/ФСБ. Бізнесовий інтерес усіх цих відомств — розширення власного бюджету через «боротьбу з підривними елементами». «Хайповий», як нині сказали би, журнал «Русский вестник» годився на це якнайліпше — за рахунок публікації саме провокативних творів його тираж значно перевищував усіх конкурентів (до порівняння: 1866 року, коли друкувався роман Достоевського, наклад становив 5 тисяч примірників, а «Современник» тоді ж мав лише 600 передплатників). А далі Достоевського підхопив тодішній видавничий олігарх Фьодор Стелловський, що розбагатів на виданні романів, пісень та оперних партитур (в одному з листів Достоевській писав, що він має «стільки грошей, що може придати всю російську літературу»). Майбутній гедлайнер «великої російської літератури» вирвався з обмеженого журнального простору на безмежній книжковий. Соціологи зазвичай припускають, що кожному продану книжку читають троє-четверо. Тож, після «Злочину і покари» кількість читачів у Фьодора Михайловича збільшилася до цифри з чотирма (а може, і з п'ятьма) нулями — справжній зашквар для «немитої Росії» (вислів Лермонтова).

Так, головна умова панування літературних ідей — максимальне охоплення аудиторії. Вже елліністичні театри, які Олександр Македонський неодмінно будував у колоніях, призначалися для активної «грецифікації» і вміщували до 25 тисяч глядачів. З появою верстату Гутенберга соціологічну ефективність літератури стали вимірювати читачами. У Пелевіна їх уже було на порядок більше, ніж у Достоевського.

Починав Пелевін з публікацій у журналах «Химия и жизнь» та «Знание — сила», тираж яких сягав наприкінці 1980-х сотень тисяч примірників — і передплачували їх саме за постійну і осяжну рубрику фантастики, бо що ж іще можна було вчитати в тих журналах, відокремлених «залізною завісою» від західного наукового прогресу? Ще більший наклад мали «товсті» літературні часописи; журнал «Знамя», де опубліковано роман «Чапаєв і Пустота», друкувався у понад півтора мільйона копій. Невдовзі почали виходити й пелевінські книжки — а то були роки, коли, за висловом одного з російських видавничих топменеджерів, друкувати книжки було вигідніше, ніж друкувати гроші. Інакше кажучи, людини, що читає, сховатися від бестелера було ніяк: я, приміром, брав читати журнал з «Чапаєвим» у бібліотеці найглухішого райцентру Дніпропетровщини, де тоді жив-працював.

Головний вислід пелевінської творчості — мільйонотиражне вкарбування у масову свідомість нової стратифікації російського соціуму: лохи, богопомазані царедворці й просвітлені — політехнологі, маніпулятори дійсності. Так, першим на символічному рівні закарбував соціологічну матрицю Росії згадуваний Лермонтов, зачитую в оригіналі: «Прощай, немытая Россия, /

POZZIA

Креатив

безкарности

З циклу «Достоєвський».
Художник Кей-Кей Ар.

Страна рабов, страна господ, / И вы, мундиры голубые, / И ты, послушный им народ». Пелевін переосмислив попередника не за класовою, а за електоральною ознакою. Фактично, виборча база поділилася надвоє: на сценаристів і глядачів з попкорном. Причому до останніх — лохів за визначенням — зараховано не лише «рабів», а й нинішніх «господ-бюрократів» (у термінології Пелевіна — це «халдеї»). І що характерно, російська соціологія, послідовно фіксує молодіжні преференції, зазначала: на початках 1990-х значна кількість взривала на повій та бандитів, далі — на підприємців, а за першої каденції Путіна обирала бути чиновником. Тобто, високооплачуваним лохом.

Пелевін отим «рабам» справді давав перспективу — якщо тільки мали «бажання самому побути брендом, експертом і новиною» і дертися нагору по мізках соплеменників. Спочатку — спромогтися на статус «консультативних стилістів з патріотики, антибуржуазності та нонконформізму». А тоді, можливо, долучитися до висот «креативного невігласства» (за висловом Тімоті Снайдера) з чи не біблійним статусом: «Бог — це творець. Слова також творять» — як напучують головного майбутнього вампіра влади в романі «Ампір В». Британець Пітер Померанцев, згадуючи свою роботу в Москві на телебаченні, пише: «Телекомпанія посилає промені гіперактивної жовтизи й рожевості в похмурі квартири росіян... ТНТ — витвір провокативно-поп-арту, спосіб проникнути в душу країни та змінити її середовище... Покидьки. Вони пролізають у найпотемніші місця, а потім їх привласнюють» (Нічого правдивого й усе можливо. — К.: Yakaboo Publishing, 2020). Померанцев називає політехнологів «революціонерами-кар'єристами», — точнісінько, як у Достоевського. Проте саме Пелевін «оформив» їх в окрему касту. Він завважив це першим і змалював достеменно. Решта російських письменників лише долучилася до процесу (як і багато колеґ-літератів до Достоевського півтора століття тому).

Дмитрій Биков у романі «Орфографія» (2004) писав про перші місяці большевицького терору, ідеологічно спровокованого тогочасними «інтелігентами»: «Біля витоків... стояли безробітні петроградські інтелігенти, що торгували єдиним своїм товаром — умінням запліжжати очі, імітувати діяльність на пустому місці та скласти наукоподібний документ навіть про стан міських тротуарів... Спекулятивна легкість висновування концепцій з двох зведених поруч дрібниць... Стіна химерної винахідливості захищала їх від

будь-якої правди». Правда ж була в тому, що їх брутально використали: «Декаданти всіх мастей посіяли бурю... Ось хто розчистив путь темній людині... Прийшли і сказали: можна все... Коли все стало можливо, большевики прийшли на готовеньке».

Таким був перший реально-історичний акт плеканих Достоевським персонажів та сценаріїв. У пізнішому романі «Списани» (2008) Биков змалював механізм сучасного перетворення талановитого сценариста на креативного політехнолога: «Свірдов перестав розуміти, де тут інтелектуальна спекуляція, а де віра у власні марення». Так, це той самий «шлях Достоевського»: «Він себе умовляє, а не вас. Так іще гірше. Що підступніше — брехати іншому, чи собі?».

Биков ставить до усієї цієї достоевщини як до реальної небезпеки. Натомість Пелевін і є тою небезпекою — грається з сірниками на порохівій діжді. Навіть Б. Акунін за всієї своєї талановито-агресивної імперськості, включно з безапеляційним поклонінням тамтій класиці, написав був дивний роман «Ф. М.» (2006), де намагався уявити, яким би справді класним письменником став Фьодор Михайлович, якби не його нав'язливо-публічний мазохізм. Там є така фраза: «Клієнт зрозумілий. Я таких шукає чимало бачила. Для них існує лише дві жмивки — бабло і понти... Тонкий шар ґламуру, під ним джунґлі», — про кого з двох великих майстрів затуманення свідомості йдеться, вирішуйте собі самі.

«Роби, що хочеш, бо ніхто не знає, як належить... Чистий простір безкарної насолоди», — Биков був неабияк занепокоєний епідемією, породженою його колишнім куміром Пелевіном. Проте було запізно, принцип вседозволеності, уможливлений радісною колаборацією мільйонів «лохів», триумфально ширився «одною шостою частиною бруду, льоду та багна» (П. Померанцев). У цікавезній збірці науковців Інституту історії «За Ідентичність і Незалежність» (2022) вичитав таку шок-інформацію: на ювілей Путіна його давній кореш і нинішній медіа-олігарх Ю. Ковальчук подарував босу інкрустовану діамантами платинову табличку (72 x 56 см) з викарбуваним золотом висловом, яким Путін полюбляє вразумляти найближчих друзяк, коли ті раптом сумніваються у можливості будь-чого: «Люди, ви лохи!». Просто тобі максимально скорочена цитата з усього Пелевіна. ■

Редактор сторінки
Костянтин Родик
rodyk.kostyantyn@gmail.com

3 ПЕЧІ

Як зробити запіканку, щоб поласувати зранку

Страви, які готують без зайвої мороки

Валерія МУСХАРІНА, студентка Київського університету імені Бориса Грінченка

Запіканки — чудовий спосіб поекспериментувати з улюбленими продуктами й порадувати близьких смачною стравою. Вони є в усіх кухнях світу та можуть бути абсолютно різними: ситними й витонченими, з м'ясом або овочами, з сиром чи тістом, однак завжди ніжні та з вишуканим смаком. Запіканки завжди були символом затишку, родинної теплоти й дитячих спогадів. До того ж ідеальним рішенням для використання залишків продуктів і приготування їжі на кілька днів наперед, що зазвичай дуже економить час. Особливо в середині тижня, коли немає сил та енергії щось вигадувати. Класичні, експериментальні, м'ясні, вегетаріанські... Варіацій на сьогодні чимало, а сам процес приготування дозволяє насолодитися кулінарною творчістю, експериментами зі смаками та ароматами й у підсумку — незабутніми шедеврами.

М'ясна запіканка з ананасами

Цим рецептом поділилася наша читачка Валентина Герасько. Вона запевняє: ця м'ясна запіканка з ананасами стане головною стравою будь-яко-

го свята. А гості неодмінно проситимуть рецепт. Отже, підготуйте такі інгредієнти:

- * середнього розміру цибулини — 4 шт.;
- * свинина — 400-450 г;
- * консервовані ананаси — 450 г;
- * твердий сир — 400-450 г;
- * майонез — 2-3 ст. л.;
- * спеції — за смаком.

Цибулю нарізаємо півкільцями, а м'ясо — тонкими продовгуватими шматочками. Ретельно відбиваємо молотком, додаємо сіль, перець та улюблені спеції.

Консервовані ананаси нарізаємо. Натираємо сир на тертку. Всі інгредієнти викладаємо шарами у скляну прямокутну форму. Спочатку цибулю, яку поливаємо двома столовими ложками сиропу з ананасами. Далі кладемо м'ясо, ананаси та присипаємо сиром. Завершуємо приготування тоненьким шаром майонезу, щоб запіканка мала золотисту скоринку. Ставимо в духовку, розігріту до 180 градусів, на годину-півтори. Смакуємо гарячою!

Картопляна запіканка з куркою та грибами

Куряча запіканка з грибами є дуже смачною стравою, збагаченою печерицями та цибулею і вкритою шаром картоплі. Невелика кількість інгредієнтів, трошки вільного часу — і на столі вже поживна й смачна вечеря, що неодмінно сподобається навіть тим, хто не є поціновувачем такої їжі. Вам знадобляться:

- * картопля — 1 кг;
- * куряче філе — 500 г;
- * печериці — 250 г;
- * цибуля ріпчаста — 1 шт.;
- * черемша — 0,5 пучка (можна замінити сушеною);
- * олія — 3 ст. л.;
- * сіль і чорний мелений перець — за смаком;
- * сир твердий тертий — 2-3 ст. л.

Усі овочі та куряче філе миємо, обсушуємо. Картоплю чистимо, миємо та заливаємо чистою водою. Нарізаємо картоплю і відварюємо в підсоленій воді до готовності.

Цибулю обсмажуємо до готовності на олії. Додаємо нарізані дрібними кубиками печериці й готуємо 5 хвилин. Туди ж всипаємо нарізану черемшу (замість неї можна використати зубчик часнику).

Нарізаємо дрібними кубиками куряче філе, додаємо на пательню й готуємо 1-2 хвилини. Філе має лише злегка побіліти, адже надалі буде запікатися.

Зливаємо з відвареної картоплі воду, готуємо пюре й вливаємо трішки молока.

Форму для запікання злегка змащуємо олією, викладаємо шар картопляного пюре. Поверх — курку з грибами та решту картоплі. Посипаємо запіканку тертим твердим сиром і запікаємо за температури 190°C у режимі верхнього та нижнього нагріву 30 хвилин.

Рибна запіканка з кабачками та рисом

Така запіканка є ситною та поживною стравою для обіду або вечері. Якщо рис відварити заздалегідь, на рецепт піде мінімум часу й ви отримаєте максимум користі водночас.

Господині радять узяти круглозернистий рис: він має більш клейку текстуру, тож страва буде кремовою та щільною. В цьому рецепті використовуються не свіжі цибуля та часник, а висушені й подрібнені на порошок приправи, щоб отримати однорідну консистенцію запіканки. Крім того, порошок швидше розчиняється та поєднується з іншими інгредієнтами, а також розподіляється по всій страві рівномірно. До того ж можна додати свіжу цибулю за своїм смаком. Вам знадобляться:

- * рис відварений — 400 г;
- * кабачки — 500 г;
- * рибний фарш — 500 г;
- * яйця курячі — 2 шт.;
- * масло вершкове — 50 г;
- * цибулевий порошок — 1 ч. л.;
- * часник сушений — 1/2 ч. л.;
- * сіль — за смаком;
- * перець чорний мелений — за смаком;
- * олія соняшникова — за смаком;
- * томати — 300 г;
- * твердий тертий сир — 50 г.

Кабачки натираємо на грубій тертці та віджимаємо сік. Змішуємо їх із відвареним рисом, рибним фаршем, яйцями, м'яким вершковим маслом, двома столовими ложками олії, цибулевим, часниковим порошками, сіллю та перцем. Форму для запікання змащуємо олією. Рівномірно викладаємо рибно-рисову суміш. Томати нарізаємо кружечками та розкладаємо зверху. Запікаємо в попередньо розігрітій духовці за температури 180°C близько 35-40 хвилин.

Посипаємо запіканку грубо натертим сиром та готуємо ще 10-15 хвилин до рум'яної скоринки. Смакуємо!

Запіканка з цвітної капусти та фаршу

Якщо ви шукали ідеальний рецепт для ситного сніданку чи поживної та досить легкої вечері, то ось він! Завдяки овочам така запіканка виходить соковитою та ніжною, м'ясо робить її ситною, а хрумка скоринка додає апетитного вигляду. Подавати можна з будь-яким гарніром, зокрема овочевим, додатково зробити картопляне пюре та й просто вживати як самостійну страву. Вам знадобляться:

- * цвітна капуста — 500-600 г;
- * свинячий фарш — 500 г;
- * ріпчасті цибулини — 3 шт.;
- * твердий сир — 200 г;
- * яйця — 3 шт.;
- * панірувальні сухарі — 3 ч. л.;
- * олія (для смаження цибулі);
- * сіль — за смаком;
- * чорний мелений перець — за смаком.

Цвітну капусту миємо, опускаємо в каструлю з киплячою підсоленою водою і варимо до напівготовності 4 хвилини. Після охолодження розбираємо на суцвіття.

На олії обсмажуємо попередньо почищену і порізану кубиками цибулю. Сир тремо на тертушці. До м'ясного фаршу додаємо смажену цибулю, а потім суцвіття відвареної цвітної капусти.

Солимо, перчимо та перемішуємо. Форму для запікання змащуємо олією та посипаємо панірувальними сухарями. Викладаємо суміш фаршу та цвітної капусти у форму і заливаємо сумішшю зі збитих яєць та тертого сиру. Ставимо на 30 хв. у розігріту до 200 градусів духовку.

До речі, у запіканку можна покласти помідори та болгарський перець, це додасть страві пікантного смаку. Також можна використати заморожену цвітну капусту. Смачного!

Овочева запіканка

Такі запіканки виходять смачними в будь-якому варіанті виконання і з будь-якою сумішшю овочів, навіть заморожених. Ця страва є не просто популярною та корисною, а й надзвичайно смачною та одночасно низькокалорійною. В цьому рецепті баклажани з кабачком і солодким перцем є основною начинкою, а помідори — заливкою (замість традиційної — на яйці й молоці). Вам знадобляться:

- * баклажани — 500 г;
- * помідори — 3 шт.;
- * перець болгарський — 150 г;
- * кабачок — 1 шт.;
- * цибуля — 1 шт.;
- * часник — 1 головка;
- * сіль — за смаком;
- * перець чорний мелений — за смаком.
- * петрушка свіжа — 6 гілочок;
- * олія — для смаження.

Оразу викладаємо разом усі овочі, вибрані для запіканки. Цибулю й часник очищуємо від лушпиння. У перців видаляємо насіння з перегородками. У молодих кабачків шкірку можна залишити. Потім овочі промиваємо й обсушуємо серветкою. Цибулю й солодкий перець нарізаємо кубиками.

Часник подрібнюємо, розігріваємо на пательні олію та обсмажуємо в ньому нарізку цибулі з подрібненим часником. До нього перекладаємо нарізку перців і смажимо на середньому вогні до прозорості.

Баклажани з помідорами і кабачками нарізаємо тонкими кружечками. У форму для запікання рівним шаром викладаємо обсмажені овочі. Поверх їх вертикально і пошарово щільно викладаємо кружечки баклажанів, помідорів і кабачків. Потім овочі на свій смак посипаємо сіллю з чорним перцем і дрібно нарізаною петрушкою.

Овочі прикриваємо шматком фольги і на 1,5 години ставимо в духовку, включену на 170°C. Приготовану овочева запіканку з ніжним смаком і тонким ароматом сервіруємо — і до столу. Смачного! ■

Сергій Ребров
головний тренер національної збірної України з футболу

«Небагато людей вірили в нас. Ми боролися до останньої гри. Я вдячний гравцям, з якими ми працюємо разом приблизно пів року. Вони показали розуміння нашої гри, показали український характер».

Григорій ХАТА

■ ЗБІРНА

І другий шанс на додачу

Українські футболісти гідно провели поєдинок проти чинного чемпіона Європи, але випередити в групі його не вдалося

Українським збірникам не вдалося здобути історичну перемогу над італійцями.
Фото пресслужби УАФ.

Напряму кваліфікуватися на чемпіонат Європи 2024 року збірна України не змогла.

Груповий турнір підопічні Реброва завершили на третьому місці. Фінішували позаду фіналістів попереднього Євро — збірних Англії та Італії, набравши при цьому однакову кількість очок з представниками Апеннін.

Водночас можливості потрапити до фінальної частини континентального форуму в «синьо-жовтих» не вичерпані. Завдяки додатковим обставинам у збірної України з'явилася можливість навесні наступного року зіграти в кваліфікаційному плей-оф Ліги націй, де розіграють три заключні перепустки на ЧС.

Формат додаткового мінівідбору синьо-жовтій команді вже відомий. Не так давно вітчизняні збірники, виступаючи ще під орудою Олександра Петракова, долали аналогічний бар'єр на шляху до чемпіонату світу-2022. Тоді, нагадаємо, наші збірники переграли на півфінальній стадії збірну Шотландії, але поступилися у фіналі команді Вельсу.

Не виключено, що збірна Вельсу (а також Польща та Естонія) може вигулькнути на шляху українських футболістів й на майбутнє Євро. Утім найімовірніше, що після завершення всіх матчів групового раунду відбору українська команда опиниться в компанії інших команд, де фігуруватимуть збірні Ізраїлю, Боснії й Герцеговини.

А можливість напряму потрапити на Євро-2024, господарем якого буде Німеччина, у збірної України була. Для цього в заключному поєдинку групового раунду підопічні Сер-

гія Реброва мусили переграли чинного чемпіона Європи — Італію.

У теорії звучало начебто не дуже фантастично. У сучасному футболі непереможних суперників не існує. Утім у футбольних стосунках України та Італії статистика говорила не

на користь «синьо-жовтих». До знакового протистояння в Лєверкузені збірна України жодного разу не перемагала «скаудру адзурру».

Вітчизняні футболісти розуміли, що для зламу історії їм потрібен подвиг. «Гратимемо для українського народу!» —

говорив напередодні вирішального поєдинку головний тренер української команди Сергій Ребров.

А футбол у матчі з італійцями українські збірники показали й справді захопливий. Були комбінації, були удари, були моменти. Інтрига в поєдинку

■ ТАБЛО

Чемпіонат Європи. Група С. Україна — Італія — 0:0, Північна Македонія — Англія — 1:1.

Підсумкове становище: Англія — 20, Італія, Україна — 14, Північна Македонія — 8, Мальта — 0.

трималася до останніх секунд. Утім для сприятливого підсумку поєдинку «синьо-жовтим» не вистачило забитого гола.

«Ми гідно провели цей матч. Дивлячись один одному в очі, ми можемо сказати, що віддали всіх себе на футбольному полі, але цього не вистачило для перемоги», — заявив півзахисник лондонського «Арсеналу» та збірної України Олександр Зінченко.

За словами Сергія Реброва, його підопічні зробили все, що планувати виконати в грі.

«Ми показали характер, билися за нашу країну. У першому таймі стримували суперника, в другому більше атакували. Хлопці засмучені, вони показали гідну гру проти чемпіона Європи. Дивлюся з оптимізмом у майбутнє, сьогодні була команда, яка хотіла пройти далі», — наголосив очільник збірної України.

Зрештою, кваліфікаційна кампанія «синьо-жовтих» не закінчилася. І шанс потрапити на Євро-2024 у них іще буде. ■

Григорій ХАТА

■ БІАТЛОН

Конкурентний вибір

Перший етап Кубка світу українська біатлонна збірна проведе без своїх лідерів

другий етап», — пояснив Микола Зоц.

За словами наставника жіночої команди, склад збірної на стартовий етап Кубка світу має визначитися після контрольних стартів. «Гарантованого місця в першій збірній ніхто не має. З десяти біатлоністок (Дар'я Блашко, Анна Кривонос, Ірина Петренко, сестри Анастасія та Олександра Меркушини, сестри Олена та Юлія Городні, Любов Кип'яченкова, Христина Дмитренко і Ксенія Приходько) шестеро поїдуть на Кубок світу, інших заявлять на Кубок ІВU. Ми нікуди не поспішаємо», — наголосив Зоц.

А от наставник чоловічої збірної Юрай Санітра довго зі складом команди на перший етап КС не вагався. До Естєрсунда поїдуть Антон Дудченко, Артем Прима, Богдан Цимбал, Денис Насико, Тарас Лєсюк, Артем Тищенко. Як видно, немає в збірній її капітана Дмитра Підручного. Готуючись до зимового сезону, лідер чоловічої команди зазнав прикрий травми руки. «Згідно з планом, який ми узгодили з тренером, я маю приєднатися до команди 4 грудня в австрійському Гохфільдені на другий етап Кубка світу. Сподіваюся, що цього плану ми дотримаємося», — розповів Підручний.

Через травму руки Дмитро Підручний пропустить стартовий етап Кубка світу.
Фото з сайту sportarena.com.

«На першому етапі Кубка світу жорстка програма. За десять днів — шість стартів, тому я планую там зібрати шість спортсменів, щоб робити ротацию. Є база спортсменів, як і у минуло-

му році. Коли немає Підручного на першому Кубку світу, будемо вибудовувати команду, яка виступала у попередньому сезоні, а далі побачимо», — зауважує Санітра. ■

За вікном кінець осені, а це означає, що в біатлонному світі вже все готово до старту зимового сезону. Гоночні баталії першого етапу Кубка світу 2023/2024 років розпочнуться з 25 листопада у шведському Естєрсунді.

Як інформує пресслужба Міжнародного союзу біатлоністів, у нинішньому сезоні організатори КС передбачили рекордну суму призових. За його підсумками розподілять понад 5 мільйонів євро. Іще півтора мільйона передбачено для учасників чемпіонату світу, котрий відбудеться в лютому в чеському Нове Место.

Ну а кубковий сезон триватиме з листопада до березня. Сім етапів прийме Європа (Швеція, Австрія, Італія, Німеччина, Норвегія, Швейцарія), а дві заключні великі серії відбудуться в Північній Америці — в американському Солт-Лейк Сіті та канадському Кенморі.

На старт зимового сезону збірна України виходить без своїх головних героїв. Перший етап КС лідерка жіночої команди Юлія Джима пропустить через затайну хворобу.

Старший тренер жіночої збірної Микола Зоц пояснює, що у вересні-жовтні досвідчена біатлоністка багато хворіла, відтак форсований початок може серйозно вплинути на весь її сезон. «У лікарів є багато застережень щодо її стану здоров'я. Якщо вона розпочне з Естєрсунда, то є велика ймовірність, що далі будуть невдалі, нестабільні результати. Через хворобу був зрив у тренувальному процесі, їй потрібно все надолужити. До Естєрсунда вже немає часу зробити базову роботу. Щоб робити її не поспіхом, краще їй прийхати до Гохфільдена, на

Лада ОСА

23 листопада у прокат виходить «Наполеон» Рідлі Скотта, де роль Бонапарта дісталася Жоакіну Феніксу, а його дружини Жозефіни — Ванессі Кірбі.

У фільмі покажуть першу великобюджетну голлівудську спробу перенести на екран історію французького імператора. Велика частина екранного часу буде приділена стосункам із його першою дружиною Жозефіною й низці історичних подій — від відсікання голови Марії Антуанетти до битви під Ватерлоо. Однак не всі з них претендують на історичну правдивість.

Режисер Скотт розповів в інтерв'ю для The New Yorker, що його стрічка вже зазнала критики з боку британського телеісторика Дена Сноу, який зазначив, що сцени з трейлера «Наполеона» мають чимало неточностей. Зокрема, момент стрільянина Наполеона по пірамідах під час битви при Ембабе чи волосся Марії Антуанетти перед стратою, котре насправді було обрізане, а не кучеряве, як у фільмі. Скотт відреагував на критику словами: «Живіть своїм життям» (Get a life).

«Якщо ви хочете по-справжньому зрозуміти Наполеона, то вам, мабуть, варто зайнятися власним вивченням і читанням. Тому що якщо ви подивитесь цей фільм, то побачите цей досвід, розказаний очима Рідлі», — розповів Фенікс (Наполеон) в інтерв'ю виданню Empire.

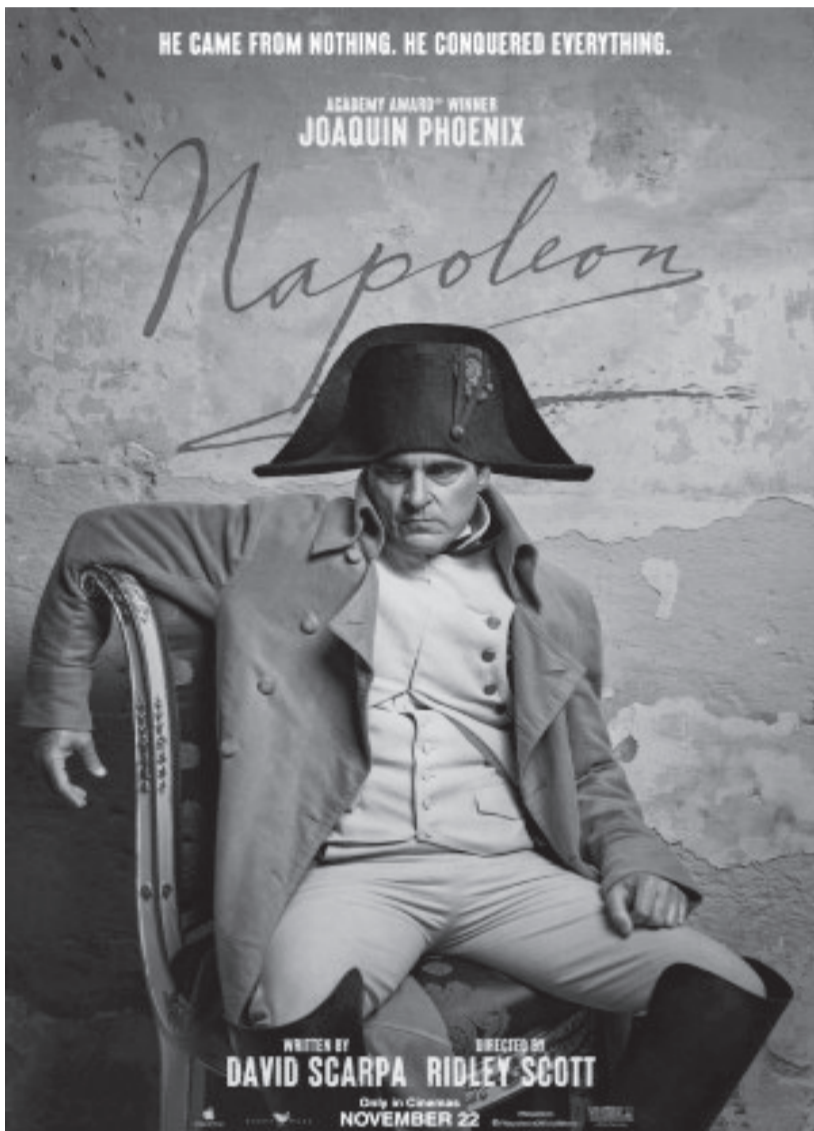
Водночас Девід Руні з The Hollywood Reporter пише про стрічку «Наполеон» так: «Попри всі його м'язи, атмосферу і добре поставлені бої, фільм є занадто розтягнутим історичним гобеленом, щоб залишатися переконливим, особливо коли фокус уваги відволікається від центральної пари. (...) Хоча Скотта можна похвалити за його амбіції, ні йому, ні Скарпі (сценаристу) не вдається з'єднати ці численні сюжетні шматки в цілісну оповідь».

Ніколас Барбер з BBC відзначив «точний виклад кар'єри Наполеона чудово ілюстрованою сторінкою Вікіпедії, яка відзначає більшість основних подій його дорослого життя». Кетрін Брей з Empire Magazine описала «Наполеона» як «історичний епос, який постійно шукає тонкі способи» змінити наше уявлення про те, яким має

ПРЕМ'ЄРА

Голлівудський «рецепт» «Наполеона»

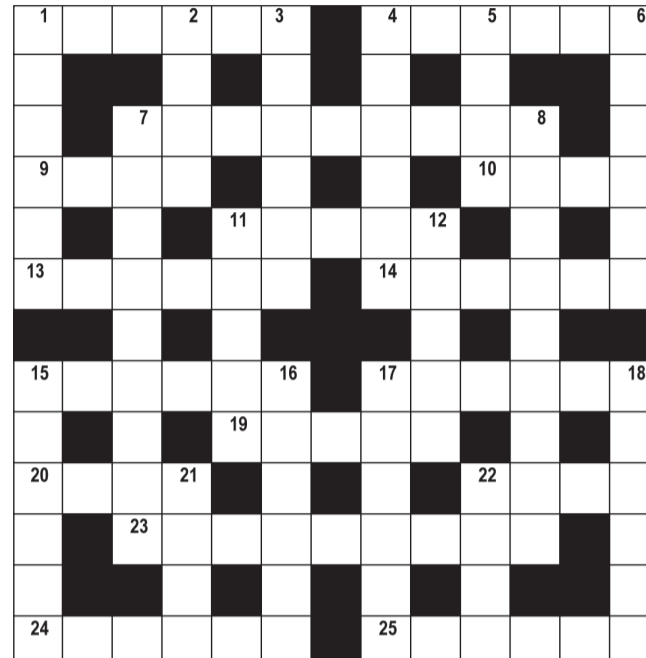
Рідлі Скотта розкритикували за історичні неточності в трейлері майбутньої стрічки

бути історичний епос.

З огляду на коментарі про те, що стрічці не вистачає цілісності, варто зазначити, що Скотт також готує 4-годинну версію стрічки для AppleTV+, у якій нам спробують по-

казати більше деталей з життя Жозефіни, першої дружини Наполеона. Можливо, саме така «режисерська» версія переконає критиків, а глядачів ще краще занурить в історію Наполеона Бонапарта. ■

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №47

По горизонталі:

1. Застаріла назва перекладача. 4. Дворянський титул сина Атоса із третьої частини трилогії Олександра Дюми про пригоди мушкетерів. 7. Глава держави. 9. Ланка гусеничної стрічки танка чи трактора з гусеничним ходом. 10. Намет, тимчасовий дах із тканини чи брезенту. 11. Давньогрецький епітет юного Геракла. 13. Російська вольниця, населена нащадками українських козаків. 14. Людина, що виробляє товари вручну, без механізації. 15. Гора, де мешкав Аполлон і його музи. 17. Оздоба з пір'я на головних уборах. 19. Країна на Близькому Сході. 20. Морська риба, що здатна виробляти електрику. 22. Хвороба, від якої помер Фреді Меркюрі. 23. Назва солей гліцерину, які входять до препарату нітрогліцерин. 24. Поділ партії, організації, громади на кілька автономних частин. 25. Характер, звички.

По вертикалі:

1. Гурт, з яким співав Сашко Положинський. 2. Перша частина творчого псевдо Семюеля Ленггорна Клеменса, автора «Пригод Тома Сойєра». 3. Спеціальний плуг для глибокої оранки та розпушування землі. 4. Частина корпусу судна,

відділена водонепроникними перебірками. 5. Німецький філософ, основоположник німецької класичної філософії. 6. Кухонний прилад для запікання хрустких хлібців під бутерброди. 7. Різновид тонкого оксамиту. 8. Застаріла назва заповіту. 11. Фасад обличчя. 12. Лемківське містечко, в якому, за версією Богдана-Ігоря Антоновича, народився Бог. 15. Видатний французький мікробіолог і хімік, «батько» вакцинації. 16. Умовний знак. 17. «Патрон» для іграшкових пістолетів, який вибухає по-справжньому. 18. Один із семи смертних гріхів. 21. Складний цирковий номер. 22. Сторінка компанії в інтернеті чи електронне ЗМІ.

Кросворд №46 від 15 листопада

Наш партнер — Європейський фонд за демократію.

ПРИКОЛИ

Реклама: Замість чаю «Бадьорість» до продажу надійшов новий чай «Жадібність». Усі 25 пакетиків прив'язані до однієї мотузочки.

Упіймав українець золоту рибку і каже: — Хочу, щоб мертві москалі пливли по Дніпру. Рибка: — Так не всі ж москалі такі погані, зустрічаються серед них і хороші.

Українець погоджується: — Ну добре, тоді нехай погані москалі пливуть у поганих трунах, а

добрі — у хороших.

— Мам, а це правда, що курячий супчик допомагає при застуді?
— Так, доно.
— А чому?
— Тому що в курочці багато антибіотиків.

Пропаганда не робить з людей ідіотів. Вона на них від самого початку розрахована.

— Паціенте, ось ваш зуб!
— Спасибі, лікарю. А ось ваша ручка від кірсла.

ПОГОДА

23-24 листопада за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, слабкі опади. Вітер південно-західний, 1-3 м/сек. Температура вночі 0...-1, удень -5...-6. Післязавтра вночі +1...+2, удень +4...+5.

Миргород: хмарно, місцями опади. Уночі +2...-5, удень +1...+4.

Вінниця: хмарно, без опадів. Уночі +1...-5, удень +1...+6.

Одеса: без опадів. Уночі +0...+4, удень +4...+9.

Курорти Карпат: хмарно.

Трускавець: уночі -2...-5, удень +2...+3.

Моршин: уночі -1...-5, удень +2...+4.

сонячно

мінлива хмарність

хмарно

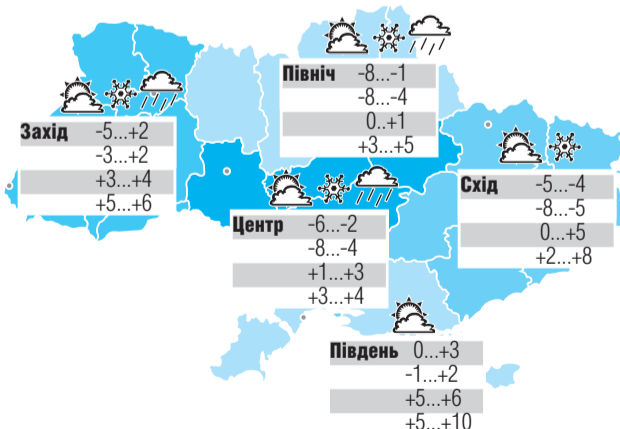
дощ

сніг

дощ, гроза

Передплатні індекси: 60970, 1555

Наша адреса: 03057, Київ, пр. Перемоги, 50

Телефон редакції:

+38 091 625 66 32

Електронна пошта редакції:

ukr.moloda@ukr.net

Рекламне бюро:

reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації:

454-84-41

sale_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділи:

економіки — wagner@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко

Засновник і видавець —

ПП «Україна молода»

Свідоцтво про реєстрацію:

КВ №3386 від 29.08.98

© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенкі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітаємо», «Любов і шана».

Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується

у видавництвах:

«Преса України» — у Києві

Зам. 3009047

«Видавничий дім

«Високий Замок» — у Львові

Зам. блок №218

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ»,

Газета виходить

щосередини

Тираж 58168